Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXIII. CELOVEC, PETEK, 27. OKTOBER 1978 ŠTEV. 43 (1889)

USPELA PRIREDITEV OB JUBILEJU SPZ IN DRŽAVNEM PRAZNIKU:

Našo življenjsko voljo

izpričujemo koroški Slovenci tudi v pesmi, glasbi in plesu

Kongresna hiša v Beljaku, pod katere streho so se v zadnjih letih zvrstile že najrazličnejše domače in mednarodne prireditve, je bila zadnjo nedeljo popoldne prizorišče uspele narodno-kulturne manifestacije koroških Slovencev: koncerta, ki ga je priredila Slovenska prosvetna zveza v okviru svoje sedemdesetletnice in hkrati tudi v počastitev avstrijskega državnega praznika.

Daleč nad tisoč ljudi, če prištejemo tudi sodelujoče prosvetaše, je napolnilo veliko dvorano. Navzoči so bili tudi številni častni gostje, med njimi beljaški župan inž. Jakob Mörtl (ki se mu je predsednik SPZ posebej zahvalil, da je prevzel častno pokroviteljstvo) s kulturnim referentom mestne občine Scherer-jem, jugoslovanski generalni konzul v Celovcu Milan Šamec s soprogo in člani generalnega konzulata, direktor Kulturnega in informacijskega centra SFRJ na Dunaju Fric Frankl, predsednik Avstrijsko-jugoslovanskega društva na Koroškem Matija Krassnig, predstavniki kulturnoprosvetnih organizacij iz Slovenije in Trsta, predstavniki osrednjih narodnih in kulturnih organizacij koroških Slovencev ter manjšinskega šolstva in mnogi drugi, ki jim je enako veljala uvodna pozdravna beseda, kot pa vsem številnim skupinam, ki so prispevale svoj delež k lepemu poteku prireditve.

Kakor že rečeno, je bil koncert prirejen v okviru 70-letnice SPZ, bil pa je obenem posvečen tudi avstrijskemu državnemu prazniku 26. oktobra. Na to je v svojem pozdravnem govoru opozoril predsednik Valentin Polanšek, ki je dejal, da je naša skupna domovina lahko ponosna, da jo ljubimo v dveh jezikih. Jeziki pa so mostovi h kulturi in naša slovenska materinščina je kulturni jezik v skupni domovini — in v svetu.

„Z našo kulturno-prosvetno dejavnostjo dokazujemo, da ni večinske ali manjšinske kulture — kultura je občečloveška, skupna last naprednih ljudi, ki ljubijo življenje in svobodo," je naglasil govornik. „S pesmijo, plesom in besedo pa koroški Slovenci ne gojimo samo tradicionalistična šara: Pred kuliso sedemdesetletne zgodovine naše osrednje kulturne organizacije, ki sta jo v povezovalnih besedah v obeh jezikih orisala Sonja Ban in Marjan Srienc, je bilo opozorjeno na dolgo pot preizkušenj, razočaranj, upov, dela in borbe našega ljudstva tekom sto- in desetletij; v pesmi, godbi in plesu pa se je odražala predvsem ljubezen koroškega slovenskega človeka, ki hoče ohraniti bodočim rodovom, kar je prejel od svojih slovenskih prednikov. Tako je spored, ki so ga izvajali mešani pevski zbor SPD „Bilka" iz Bilčovsa (vodstvo Joško Boštjančič), tamburaški ansambel SPD „Jepa-Baško jezero" iz Loč (Erika Wrolich), mešani pevski zbor SPD „Gorjanci" iz Kotmare vasi (Jozi Pack), „Plajberški kvartet" iz Slovenjega Plajberka (Mirko Lauseger), moški pevski zbor SPD „Edinost" iz Škofič (Valentin Pavlič), folklorna skupina SPD „Zarja" iz Železne Kaple (Franci Sadolšek), moški pevski zbor SPD „Jepa-Baško jezero" iz Loč (Martin Ressman), moški pevski zbor SPD „Svoboda" iz Loge vasi (Stanko Černic), mešani pevski zbor SPD „Radiše" (Stanko Wrulich), moški pevski zbor SPD „Bilka" iz Bilčovsa (Joško Boštjančič), mešani pevski zbor „Rož" iz Šentjakoba (Lajko Milisavljevič), instrumentalno-vokalni ansambel „Drava" iz Borovelj (Roman Verdel) in tamburaški ansambel SPD „Zvezda" iz Hodiš (Dorica Sabotnik), ponovno izpričal to, kar smo koroški Slovenci

(Nadaljevanje na 5. strani)

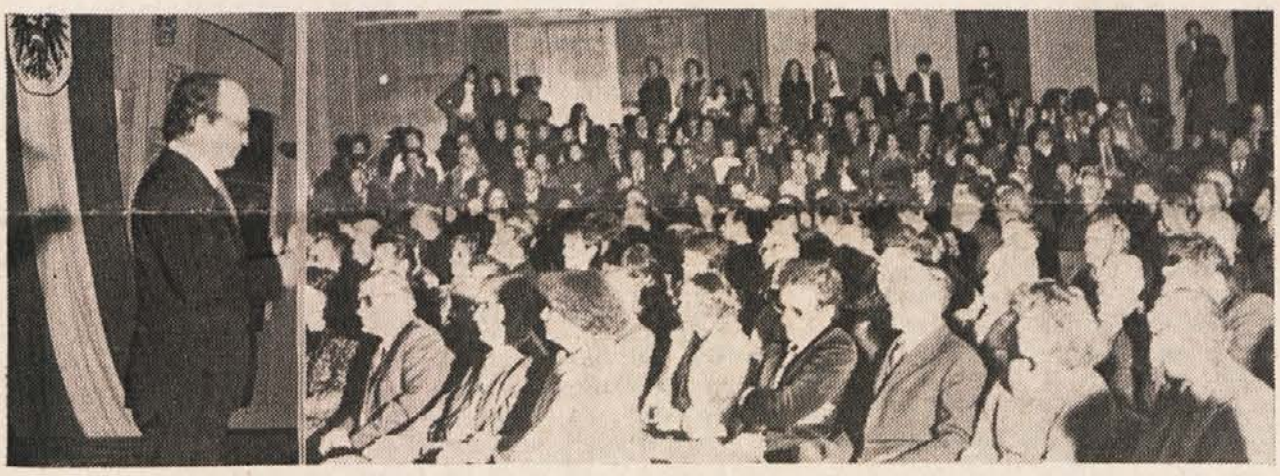

Ugotovitve in pripombe

ob Svetovnem dnevu varčevanja 1978

Bilanca, ki jo delamo slovenski zadružniki na Koroškem ob vsakoletnem Svetovnem dnevu varčevanja o uspehih in neuspelem, o rasti ali zastoju našega denarnega in kreditnega sektorja, nam 1978 potrjuje nadpovprečno napredovanje naših Posojilnic in njihove centralne zveze. Nedvomno je oboje razveseljiv dokaz trdnega zaupanja naših ljudi v naše zadružne gospodarske organizacie in potrditev dobre organiziranosti Zveze slovenskih zadrug, ki jih združuje.

Tembolj čudno je, da ob takšnem zadovoljivem razvoju ponovno pošiljajo v javnost svoje pripombe, ocene in nasvete k delovanju, stanju in razvoju naše zadružne organizacije največkrat samo mimogrede interesirani ali celo povsem nepoklicani. Tako ugotavlja podjunski priložnostni propagator nove daljnovzhodne vere in zahodne industrijske miselnosti, da „noben narod z zahodno miselnostjo ne bi za dobo tridesetih let dovolil, da mu njegovo zadružništvo propada tako rekoč pred lastnimi očmi", ko na papirju gradi družbo TOPSPORT v svoji polpretekli Nonči vasi. Kaj, ko bi raje ugotovil, da je to „propadajoče zadružništvo" dalo kot organizirana gospodarska interesna skupnost vse potrebne milijone šilingov za to novo družbo; in to brez birokratskih pomislekov in zavlačevanj, sicer bi danes ne nove družbe, ne zasebnega pričetnika te zamisli ne bilo več!

Prav tega dejstva bi se moral zavedati tudi kak gospod direktor, ki se je vsedel na stol, tapeciran in zavarovan od naših „nesposobnih in nesodobnih" zadružnih kreditnih zavodov. Dokaz velikodušnega zadržanja teh ustanov je, če kljub nekvalificirani kritiki takšnih „gospodov" sproti skrbijo za pokrivanje njihovih plačilnih potreb, ki čestokrat presegajo v bančnem poslovanju običajne časovne in formalne zahteve.

V renomiranem listu pravtako renomiran pisec glose spet ve ugotoviti, da so se načrtna prizadevanja za utrditev gospodarskega položaja koroških Slovencev začela šele v zadnjem času, nosilci teh prizadevanj pa da so predvsem mlajši inteligenti iz vrst slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Med temi prizadevanji so našteti nato „sanacija" hotela Korotan v Sekiri, gradnja hotela Obir v Železni Kapli in ponovno pliberški TOPSPORT. Zakaj mimo dejstva, da je zadružni hotel Korotan v Sekiri nad 20 let uspešno posloval, se razširjal in utrjeval! Da so novi hotel Obir v Železni Kapli zasnovale in odločilno financirale koroške zadruge z Zvezo slovenskih zadrug! Da že dolgo te kreditne ustanove krepko podpirajo tudi obstoj ogrožene tovarne celuloze v Rebrci!

Pri tem nam res ne gre za otročjo zahtevo priznanja, da je pri nas na Koroškem dobršen del naših pridobitev „made in zadruga"! Zdi se nam pa upravičeno pričakovanje, da bi podjunski pisec raje razglabljal o pojavih „anarhistične poti" in „upravni mizeri", avtor revialne glose pa vsaj besedo posvetil nastanju potrebe „sanacije" hotela Korotan v Sekiri. Nadalje tudi samo kratko razmišljanje o uspešnosti raznih prizadevanj ne bi moglo škodovati prizadevanjem za utrditev gospodarskega položaja koroških Slovencev. Morda bi oboje rodilo celo koristne in uporabne ugotovitve. Ker velja za vse, da mora znati prenesti resnico, kdor jo išče.

Manj resno lahko sprejemamo popotne in zborovalne pripombe raznih „strokovnjakov", kako naj naše Posojilnice modernizirajo svojo organizacijo in poslovanje, posebno, če takšni nasveti zagledajo luč sveta, ko v pomanjkanju primerov lastnega dela nekateri prav radi razkazujejo obiskovalcem naše zadružne pridobitve.

Naj bo vsem poklicanim in nepoklicanim ob Svetovnem dnevu varčevanja 1978 in baš na ta dan povedano: Slovenski zadružniki nimamo vzroka, da bi se sramovali dosežene stopnje organizacijskega in poslovnega razvoja naše denarno-kreditne veje. Nasprotno je velika večina zadružnih delavcev lahko ponosna na dosežene rezultate. Še bolj pa smo lahko srečni, da nam naše ljudstvo z izročitvijo svojih prihrankov v povečanem obsegu daje najbolj prijemljiv dokaz svojega zaupanja. Njemu pa smo končno odgovorni za to, da zaupana sredstva upravljamo in nalagamo tako, da so zavarovana pred neodgovornimi izgubami, hkrati pa koristijo izgradnji trdnejše gospodarske bodočnosti. Če bodo naše zadruge nadaljevale pot, ki jih je vodila do sedanjega stanja in razvitosti, jim slovenski varčevalec lahko zaupa in jim v tednu varčevanja 1978 prinese v še večjem številu in obsegu sadove svojega dela. Morda kot sad teh zaupanih prihrankov ob nadaljnem izletu celo papirnim strategom in neozdravljivo slepim pade kaka nadaljna nova sodobna slovenska kreditna ustanova kot mušica v oko.

Dr. Mirt Zwitter

Tradicije narodnoosvobodilnega boja

moramo gojiti in prenašati na mlade rodove

V navzočnosti predsednika Tita je bil prejšnji teden v Budvi 8. kongres Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije, na katerem so se zbrali iz vseh republik in pokrajin predstavniki tistih borcev, ki so bili v letih junaške narodnoosvobodilne borbe vzor boja za skupnost, bratstvo in enakopravnost; tistih borcev, ki so po zmagi nad fašizmom odložili puške in se postavili v prvo vrsto borcev za obnovo porušene domovine, za samoupravljanje, za socialistično demokracijo, za mir in pravičnejši red na svetu. Najvišjega srečanja borcev pa so se udeležili tudi predstavniki 24 mednarodnih in nacionalnih borčevskih organizacij iz drugih držav; med gosti kongresa sta bila tudi predstavnika Zveze koroških partizanov — predsednik Karel Prušnik-Gašper in sekretar Lipej Kolenik.

Na kongresu so vedno spet poudarjali, da je ena glavnih pridobitev narodnoosvobodilne borbe enotnost in bratstvo narodov in narodnosti Jugoslavije. Prav tako je sad te borbe tudi povojni razvoj Jugoslavije, ki se je iz zaostale dežele razvila v moderno državo, ki s svojim notranjim ustrojem socialističnega samoupravljanja vzbuja zanimanje po vsem svetu. Predvsem pa je Jugoslavija, ki se je med vojno borila za svojo lastno osvoboditev, danes v prvih vrstah širokega mednarodnega prizadevanja za svobodo in enakopraven razvoj narodov in držav.

Tudi predsednik Tito je v svojem govoru opozoril na vse to in dejal: „V tistih dnevih velikega trpljenja, toda še večjih zmag smo položili temelje, na katerih so prihajajoči rodovi skupaj z nami delali v miru in ustvarili vse tisto, s čimer se danes po pravici ponašamo." In je naglasil, da morajo vsi, zlasti pa novi, prihajajoči rodovi vedno imeti pred očmi veličino tega zgodovinskega dejanja. „Nenehno nam mora biti pred očmi, da njegovo nadaljevanje pomeni prenašanje revolucionarne izkušnje, neomajnosti in čvrstosti na naše mlade rodove."

Predstavnika koroških partizanov sta izkoristila priložnost ter sta v pogovorih s tujimi delegacijami opozorila na položaj in boj koroških Slovencev. Povedala sta jim, da je domovina Avstrija še zelo mačehovska do nas, čeprav smo ravno koroški Slovenci doprinesli bistven delež za njeno osvoboditev. Zavrnila sta trditve, da na Koroškem ni bilo partizanske borbe; najboljši dokaz te borbe je 40 partizanskih grobišč širom južne Koroške, kjer počiva 500 padlih borcev proti fašizmu. In sta tudi zagotovila, da hočemo biti koroški Slovenci most med sosednjima državama — vendar ne most, po katerem bi drugi hodili, temveč živa povezava, kar pa moremo biti le tedaj, če nam bodo vsestransko uresničene naše pravice.

To pa je poudaril tudi predsednik Prušnik, ko je v kratkem govoru pozdravil kongres v imenu Zveze koroških partizanov, v kateri so vključeni tisti koroški Slovenci, ki so se med drugo svetovno vojno s puško v roki pod vodstvom maršala Tita na strani zaveznikov bojevali za uničenje nacistične Nemčije. „Skupaj z našo mladino, ki je še polna moči in udarnosti," je dejal tov. Gašper, „nadaljujemo koroški Slovenci borbeno tradicijo narodnoosvobodilne borbe, ko se borimo za izpolnitev člena 7 avstrijske državne pogodbe in s tem za naše nacionalne in socialne pravice." Zahvalil se je za pomoč, ki nam jo v tem boju nudi matična država Jugoslavija, ob koncu pa zagotovil, da bo Zveza koroških partizanov kot doslej že 33 let tudi v bodoče čuvala tradicije narodnoosvobodilne borbe ter z vztrajnostjo in ljubeznijo gradila bodočnost koroških Slovencev na pridobitvah boja proti fašizmu.

Položaj verskih skupnosti

predmet razprave v skupščini SR Slovenije

V skupščini SR Slovenije so prejšnji teden razpravljali o izvajanju zakona o pravnem položaju verskih skupnosti v Sloveniji. Pri tem so ugotovili, da so razmere na tem področju dobre, predsednik skupščine Milan Kučan pa je to ugotovitev karakteriziral z izjavo, da „tu enakopravnosti ni ne več ne manj kot na drugih področjih družbenopolitičnega življenja".

Razprava v skupščini se je razvila po uvodni besedi predsednika komisije SR Slovenije za odnose z verskimi skupnostmi Staneta Kolmana, ki je naglasil, da so pri oblikovanju poročila o izvajanju zakona sodelovale vse družbenopolitične strukture — od krajevnih skupnosti preko občin do republike; povsod so potrdili pravilnost ocene, zajete v poročilu. Svoja mnenja o poročilu pa je posredovala tudi večina verskih skupnosti, ki prav tako, čeprav ne v enaki meri, sodijo, da je položaj verskih skupnosti in vernikov na splošno zadovoljiv in urejen.

V podkrepitev teh ocen je predsednik Kolman navedel, da v zadnjem letu skoraj ni bilo primerov, da bi morali državni organi zaradi kaznivih dejanj zlorabe vere in cerkve v politične namene poseči po administrativnih merah. „Kljub temu, da se odnosi med samoupravno družbo in katoliško cerkvijo v naši republiki zelo dobro razvijajo, pa nikakor ne pojenjujejo napadi slovenske politične duhovniške emigracije, ki se zlasti kažejo v pisanju celovškega lista Naša luč (ki izhaja pri Mohorjevi družbi — op. ured.) in goriškega Katoliškega glasu," je Kolman posebej poudaril. „Ker nam je v zadnjih letih uspelo vzpostaviti korektne oziroma primerne medsebojne odnose, za aktere je značilen predvsem obojestranski interes, da bi šli v tej smeri še naprej, se bo treba še bolj potruditi pri določanju ločnic, kaj so verniki, kaj je cerkev in kaj klerikalizem. Naša teorija in praksa je namreč v zadnjem času postavila zelo jasne in dolgoročne ocene tako glede klerikalizma kot tudi glede podcenjevanja vernikov in tudi sektašenja proti njim."

Na osnovi uvodne besede predsednika Kolmana in razprave o poročilu o izvajanju zakona o pravnem položaju verskih skupnosti je skupščina SRS sprejela posebna Stališča o pravnem položaju verskih skupnosti. V teh stališčih je ugotovljeno, da je zakon o pravnem položaju verskih skupnosti ustrezna pravnopolitična podlaga za urejanje razmerij med samoupravno socialistično družbo in verskimi skupnostmi. Na njegovi podlagi se razvijajo družbeni odnosi in praksa, ki omogoča in zagotavlja uresničevanje ustavnih pravic človeka o svobodi veroizpovedi in načel o ločitvi države od cerkve. Skupščina v tej zvezi ugotavlja velik pomen, ki ga za izvajanje zakona o pravnem položaju verskih skupnosti in za urejanje odnosov z verskimi skupnostmi imajo komisije za odnose z verskimi skupnostmi; zato poudarja potrebo po še večji zavzetosti in dejavnosti teh komisij.

„Naša družba verskim skupnostim ne postavlja pogojev za svobodo njihovega delovanja v verskih in cerkvenih zadevah, terja pa od njih, da dosledno spoštujejo ustavnost in zakonitost," je dalje rečeno v Stališčih skupščine SRS, ki poudarja, da je dosledno uresničevanje zakona o pravnem položaju verskih skupnosti ter družbenopolitičnih smotrov in izhodišč na tem področju v skupnem interesu vse družbe in je zato skupna tudi odgovornost. V tem smislu skupščina SRS poudarja pomen delovanja koordinacijskih odborov za urejanje razmerij med samoupravno družbo in verskimi skupnostmi ter ugotavlja, da takšen način reševanja teh vprašanj „najbolj učinkovito zožuje možnosti za sovražno delovanje skrajno reakcionarnih posameznikov tudi znotraj rimskokatoliške cerkve in drugih verskih skupnosti ter njihovo povezovanje s politično emigracijo in nazadnjaškimi silami v svetu."

Gradiščanski Hrvati

so dobili novo revijo

V četrtek prejšnji teden so v prostorih Hrvatskega akademskega kluba (HAK) na Dunaju predstavili novo kulturno revijo za gradiščanske Hrvate. Revijo, ki se imenuje „Pokus", izdaja takoimenovani Inštitut za narodne skupine, kateri ima svoj sedež v Rustu na Gradiščanskem, predseduje pa mu avstrijski publicist in pisatelj Georgy Sebestyen.

Namen nove revije „Pokus" je predstavil glavni urednik Peter Tyran: s to kulturno revijo naj bi se zmanjšal kulturni in publicistični deficit gradiščanskih Hrvatov. Za začetek naj bi revija izhajala dvakrat na leto v nakladi 1600 izvodov, če pa se bo zanimanje bralcev povečalo, bi revijo izdajali štirikrat v letu. „Pokus" naj bi nagovoril tudi hrvaške izseljence v Združenih državah Amerike.

Prva številka nove revije obsega 48 strani. Posamezni sodelavci obravnavajo zgodovino in kulturo gradiščanskih Hrvatov in njihovo kmečko terminologijo, nadalje rusko literaturo na Hrvaškem v 19. stoletju; predstavljajo zastopnika upodabljajoče umetnosti Rudolfa Klaudusa, ki je gradiščanski Hrvat; s prispevki iz poezije in proze pa so predstavljeni tudi mladi talenti.

Ob vsekakor bogati vsebini prve številke revije „Pokus" pa vse kaže, da kljub pozitivni plati nikakor ne gre prezreti tudi negativne strani: vsi sodelavci se poslužujejo gradiščanskega narečja, ne pa pismenega hrvaškega jezika — pa ne morda zaradi neobvladanja pismene hrvaščine, marveč očitno z namenom, da bi dokazali obstoj neke samostojne gradiščanske pismene hrvaščine. To je prišlo do izraza tudi pri diskuziji, ko so izdajatelji in uredniki revije včasih kar nerazumljivo ostro zavračali vse pomisleke navzočih. Publicist Georgy Sebestyen se je izgovarjal , da sam ne obvlada hrvaščine in se zato tudi ne more opredeliti za eno ali drugo mnenje; in lahko samo svetuje sodelavcem revije, sam pa je mnenja, naj se tudi narečja ohranijo. Drugi diskutanti pa so zelo pretehtano zavrnili poskuse primitivizacije hrvaškega jezika, češ da taka miselnost služi le „peti koloni" znotraj hrvaške narodne skupnosti na Gradiščanskem, to je krogu okoli Robakovih asimilantov.

Diskusija je zajela tudi takoimenovani Inštitut za narodne skupine in je šlo predvsem za vprašanje, v koliko je ta inštitut pripravljen zavzeti se za upravičeno zahtevo manjšin v Avstriji po spremembi sedanjega izrazito protimanjšinskega zakona o narodnih skupinah. Tudi v tem vprašanju Sebestyen ni zavzel jasnega stališča, razen tega, da je osebno proti, sicer pa da je on pisatelj in ne politik in se zato tudi ne more zavzemati za politične zahteve (vsekakor malo čudno pojmovanje družbene funkcije pisatelja); pač pa je ob tem razumljivo, da se omenjeni inštitut zavzema samo za kulturne probleme narodnih manjšin v Avstriji. Slišati je bilo, da doslej obstajajo kontakti v bistvu le z gradiščanskimi Hrvati, medtem ko ima Sebestyen osebne stike še z dr. Vospernikom, dipl. inž. Kattnigom in dr. Zerzerjem.

Kljub raznim začetnim pomanjkljivostim in omenjenim negativnim stvarem je nova revija „Pokus" za gradiščanske Hrvate brez dvoma lepa pridobitev. Ob siceršnjih pojavih okoli te revije pa se za nas koroške Slovence vsiljuje vprašanje, ali se nam v prihodnjem času morda obeta tudi še kakšna vindišarska „kulturna" revija?

SOVJETSKI AVTOMOBILI

se uveljavljajo tudi na Koroškem

V Krastowitzer Straße v Celovcu je zraslo lepo novo poslopje avtomehanične delavnice, katere lastnik je zastopnik sovjetskih avtomobilov Jakob Rutter. Skromni in priljubljeni mojster si je v teku let, tukaj lahko rečemo — iz nič — ustvaril lepo in sodobno urejeno delavnico, katere otvoritev je bila v sredo 18. oktobra.

Podjetje Rutter ima že 20 let zastopstvo sovjetskih avtomobilov, kot so moskvič, zaporožec (Eliette), Volga, lada, UAZ (džip) ter najnovejša kreacija — terensko vozilo lada tajga.

Svojo prvo delavnico v Madersbergerstraße si je zgradil Rutter z lastnimi rokami in v njej v začetku tudi sam popravljal avtomobile in motorna kolesa. Takrat se mu je ponudila možnost, da je prevzel zastopstvo tedaj še skoro nepoznanih sovjetskih avtomobilov. Začetna bera je bila 10 avtomobilov na leto, lansko leto pa jih je prodal že sto, kar prepričljivo dokazuje kakovost sovjetskih avtomobilskih proizvodov in tudi Rutterjeve delavnice.

Podjetje zaposluje danes 13 sodelavcev, kljub temu je Rutter še vedno gonilna sila v delavnici, kjer z veliko vnemo odpravlja zapletene defekte na vozilih. Čeprav ni menežerski tip, beleži lepe uspehe, ki gredo predvsem na račun njegove osebne prizadevnosti, saj se vedno rad potrudi, da svojim strankam hitro pomaga iz težav.

Naj navedemo nekaj podatkov o novem objektu: delavnica ima 315 kvadratnih metrov površine s sedmimi delovnimi mesti in pralnico; razstavni prostor za avtomobile obsega 126 m², prostor za nadomestne dele pa 100 m²; v kleti s 576 m² površine je prostora za dvajset avtomobilov in za nadomestne dele avtomobilskih karoserij.

Nova avtomehanična delavnica bo svojim strankam prav gotovo nudila še boljši servis, saj so v novi delavnici sedaj nameščene nove in sodobne naprave. Trenutno najbolj povpraševani so številni modeli avtomobila lada, zadnja najbolj interesantna in privlačna kreacija te znamke pa je vsekakor terensko vozilo Tajga.

Borba in delo

mora biti naše geslo

V Libeličah pri Dravogradu je bila minulo nedeljo lepa slovesnost, ki je privabila številne predstavnike in udeležence iz vseh krajev koroške regije. Prireditev je veljala obletnici priključitve teh krajev Jugoslaviji ter jo je olepšal pester kulturni spored, ki so ga izvajale skupine iz okoliških krajev, med njimi domači oktet, otroška skupina s pevci in recitatorji ter folklorna skupina iz Raven (ki je na letošnjem mednarodnem tekmovanju na Poljskem osvojila prvo mesto).

Prireditve se je udeležil tudi tajnik ZSO Feliks Wieser, ki je v kratkem nagovoru orisal današnji položaj slovenske narodne skupnosti v Avstriji. Spomnil je, da smo koroški Slovenci v zadnjih letih doživeli na lastni domači zemlji vrsto napadov in diskriminacij. Dejal je, da je naš trenutni pravni položaj popolnoma nezadovoljiv in tudi ne daje možnosti, da bi se kot narodna skupnost enakopravno razvijali. Posebej je spomnil tudi na dogodke v letih 1970, 1972 in 1976 ter naglasil, da smo prav ob teh težkih preizkušnjah strnili svoje vrste in vzeli našo usodo bolj odločno v svoje roke. Tako smo uspeli pri naših ljudeh spet dvigniti samozavest, ki se odraža med drugim v pojavih, kot so akcije samopomoči pri gradnji kulturnih domov, pri urejanju otroških vrtcev, pri pobudah na gospodarskem področju in podobno.

„Ob vsej pomoči, ki smo je deležni s strani matičnega naroda in drugih jugoslovanskih narodov, pa se zavedamo, da je in bo predvsem od nas samih odvisno, kako bomo uspeli ohraniti naš živelj in naš jezik," je dejal tovariš Wieser, ki je menil, da bo tudi manjšinska vprašanja tem lažje reševati, čim boljši bodo odnosi med Avstrijo in Jugoslavijo. Vendar pa mora ta razvoj potekati na podlagi konkretnih izboljšav, ki bodo koristile državljanom ene in druge države, predvsem pa obmejnemu prebivalstvu.

Svoja izvajanja je zaključil z ugotovitvijo, da v našem položaju ni vzroka za pesimizem niti ne za pretiran optimizem — zato mora naše geslo biti: Borba in delo.

Nevaren razvoj „trgovine s smrtjo"

Kadar govorimo o „trgovini s smrtjo", mislimo trgovino z orožjem. Ta trgovina pa se nevarno razvija in dobiva obseg, ki resno ogroža bodočnost človeštva.

Samo v zadnjem fiskalnem letu, ki se je iztekło meseca septembra, je Amerika prodala rekordno količino orožja v vrednosti 13,6 milijarde dolarjev. Največ konvencionalnega orožja je Amerika lani prodala članicam NATO; vrednost te prodaje je znašala 2,2 milijarde dolarjev, kar je dvakrat več kot v letu poprej. Sicer pa gre največ ameriškega orožja na najobčutljivejši del sveta — na Bližnji vzhod. Enako ravnajo tudi druge države-velike proizvajalke orožja, ki s tem nenehno prilivajo novega olja na ogenj.

Zaradi prodajanja orožja, zlasti državam v razvoju, ostro kritizirajo proizvajalce, saj so izdatki za oborožitev v mnogih državah čedalje večji, hkrati pa kupovanje orožja ovira te države, da se ne morejo hitreje razvijati. Vendar pa take ugotovitve in upravičene kritike proizvajalcev orožja prav nič ne zadanejo — njim gre v prvi vrsti za mastne dobičke. Le-ti pa zares niso ravno skromni. Po podatkih ameriškega kongresa je imelo 164 od 169 vojaško-industrijskih družb rekordne dobičke od prodaje orožja. Dobički teh podjetij so se povzpeli na 50 do 200 odstotkov; tri družbe so imele več kot 500-odstotne dobičke, ena izmed njih pa je požela celo profit, ki je bil večji za 2000 odstotkov.

Pri tem razvoju brez dvoma igra vlogo tudi dejstvo, da v „trgovini s smrtjo" kupci vedno manj vprašujejo za ceno; najrajši kupujejo najboljše in najsodobnejše vrste orožja. To pomeni, da je na svetu čedalje več orožja. Cvete „trgovina v smrtjo", ki je v mnogih državah pomembna postavka v zunanjetrgovinski menjavi. Arzenali so polni ne le klasičnega orožja, ampak tudi jedrskega. Samo v zadnjih sedmih letih sta Amerika in Sovjetska zveza podvojili svoje vojaške jedrske potenciale.

V tej nevarni tekmi pa je Amerika prav minuli teden napravila novo potezo in Sovjetski zvezi ponovno zagrozila z nevtronsko bombo. Predsednik Carter je namreč odredil izdelavo določenega števila raketnih konic z jedrskim nabojem, ki bodo ob potrebi po malenkostnem popravku lahko nosile zloglasno nevtronsko bombo. Carter je torej sprožil operativno fazo načrta o morebitni uresničitvi tega strahotnega orožja, ki uničuje ljudi, ne pa stavb, infrastruktur itd. Izstrelke z nevtronsko bombo bi ameriške in zavezniške sile namestile v osrčje evropske celine kot „izvrstno sredstvo za uravnovešenje vojaške moči v tem delu sveta, izražene v 19.000 tankih varšavskega pakta in 6.000 tankih NATO" — kakor naglašajo v Washingtonu zagovorniki takojšnje uresničitve tega načrta.

V bistvu gre za posodobitev oz. ustrezno prilagoditev raketnih konic in jedrskih nabojev. Kakor poudarjajo v washingtonskih krogih, Carterjeva odločitev dopušča možnost dejanske proizvodnje nevtronske bombe. Sicer pa gre spet za kompromisno rešitev, s katero se Carter ni hotel zameriti ne vrhovom NATO, domačim generalom in nazadnjaškim silam, ki zahtevajo takojšnjo uresničitev bombe, prav tako pa tudi ne nasprotnikom tega strašnega orožja. Saj se je za podoben kompromis odločil Carter tudi že aprila letos, ko je sodelovanje nevtronskega naboja sicer odgodil za nedoločen čas, hkrati pa naročil pristojnim dejavnikom, naj nadaljujejo študije za uresničitev raket oz. konic za prenos te bombe, češ, da bo končni sklep sprejel šele tedaj, ko bi Sovjetska zveza tudi sama napravila korak dobre volje z zavrtjem krepitve vojaškega potenciala v vzhodni Evropi.

Šlo je pač za strateško potezo, na moč podobno izsiljevanju, kakršna je sedanja njegova odločitev. Vsekakor pa Carter sedaj očitneje grozi Kremlju z nevtronsko bombo za primer, da Sovjetska zveza na pogajanjih za omejitev oboroževanja ne bi bila popustljivejša. To je potrdil tudi govornik državnega tajništva: „Odločitev glede proizvodnje nevtronske bombe odvisi izključno od dobre volje sovjetskih pogajalcev v dogovarjanju o omejevanju tako konvencionalnega kakor jedrskega orožja." Je pa brez dvoma značilno, da je Carterjev ukrep prišel kmalu zatem, ko so v ameriških krogih optimistično komentirali razvoj omenjenih pogajanj.

Narodna galerija v Ljubljani
obhaja letos šestdesetletnico obstoja

Ena izmed osrednjih slovenskih kulturno-umetniških ustanov — Narodna galerija v Ljubljani — slavi letos šestdesetletnico svojega obstoja. Ta svoj jubilej praznuje povsem v znamenju dela, to je s prireditvami, s katerimi prikazuje in potrjuje vlogo in pomen svojega kulturnega in likovnega poslanstva ne samo v slovenskem, marveč tudi v širšem jugoslovanskem prostoru.

V okviru svojega jubileja je pripravila najprej razstavo pod naslovom „Slovenski kraji in naselja v preteklosti", ki je prikazovala tipičnost slovenskih krajev, kot so jih iz svojih slikarskih vizij upodobili razni likovni umetniki. Druga razstava je veljala slikarju Francu Kavčiču ter je z razstavljenimi slikami predstavila in ovrednotila umetnikovo celotno delo.

Prejšnji teden pa je bila v Narodni galeriji odprta osrednja razstava, s katero galerija izrecno proslavlja svoj jubilej. To je razstava „Od Corota do Bonnarda", s katero Narodna galerija nadaljuje tradicijo seznanjanja slovenske kulturne javnosti z največjimi likovnimi dosežki tujih slikarjev in drugih narodov. S to razstavo predstavlja galerija 27 francoskih slikarjev s 55 deli iz zbirk Narodnega muzeja v Beogradu. Umetnine sedanje razstave so izbrane tako, da prikazujejo razvoj francoskega slikarstva od Corota s podobo „V parku" iz l. 1862, preko predhodnikov impresionizma, impresionistov in neoimpresionistov, slikarjev skupine „Nabis", fauvizma in kubizma do predstavnikov Pariške šole in Bonnarda, katerih vpliv je bilo čutiti v modernem slikarstvu več kot pol stoletja. Razstava obsega stilno in tematsko značilna dela posameznih umetnikov in spremlja kronološki potek nekaterih najpomembnejših likovnih pojavov v evropskem slikarstvu.

Sicer pa ni naključje, da praznuje Narodna galerija v Ljubljani svoj jubilej tudi s „pomočjo" beograjskega Narodnega muzeja. Obe ustanovi namreč že vrsto let stalno izmenjujeta razstave in prav to dobro sodelovanje je pripomoglo, da se je Narodni muzej odločil tudi v Ljubljani pokazati originale francoskih mojstrov, ki jih je poprej le dvakrat posodil v tujino: leta 1968 v leningrajski Ermitaž — za recipročno razstavo starih mojstrov različnih šol, ter leta 1971 v Prago — v zameno za njihovo razstavo francoskih slikarjev istega obdobja, vendar z drugim izborom. Za sedanje posojilo se bo razumljivo oddolžila tudi ljubljanska Narodna galerija, ki bo prihodnje leto pripravila v Beogradu razstavo iz svoje zbirke tujih mojstrov.

V ostalem je sedanja razstava tretja predstavitev mojstrovin francoskih slikarjev v Ljubljani tekom zadnjih petindvajsetih let: leta 1952 je bila v Moderni galeriji na ogled „Razstava del sodobne francoske umetnosti v Jugoslaviji", leta 1974 pa so iz Francije dobili razstavo „Od Bonnarda do Soulagesa", tako da sedanja razstava ta prikaz smiselno dopolnjuje.

Da gre za izreden dogodek, pa postane jasno, če kratko omenimo še imena umetnikov, katerih dela so predstavljena. Razstava v ljubljanski Narodni galeriji namreč obsega dela impresionistov Sisleya, Pissarroja, Renoirja in Degasa, med postimpresionisti Van Gogha, Gauguina, Bonnarda in Vuillarda, med fauvisti Matissa, Deraina, Dufyja, Vlamincka in Roulauta, zastopan je kubist Picasso, znamenita „Ecole de Paris" z deli Pascina, Kislinga in Chagalla, in končno so tam še dela slikarjev Utrilla, Boudina, Delaunaya, Marie Laurencinn, Van Dongena, Eugena Carriera, De Segonzaca, Moreauja in Paula Signaca — torej galerija imen, ki v času med 1860 do 1940 predstavljajo nepogrešljivo likovno razvojno vez.

„Koroška glasbena jesen"

V A B I L O
na

KONCERT
mezzosopranistke Eve Novšak-Houškove

v soboto 28. oktobra ob 19.30 uri v dvorani Schwarzl v Pliberku.

Po nastopih „Zagrebških solistov", „Pihalnega kvinteta RTV Ljubljana" in ansambla „Collegium musicum" iz Maribora se bo v okviru Koroške glasbene jeseni predstavila še mednarodno znana slovenska mezzosopranistka Eva Novšak-Houška, ki je uspešno gostovala že v vseh glasbenih središčih Jugoslavije ter v številnih drugih državah.

Ljubitelji pevske umetnosti prisrčno vabljeni!

SPD „Edinost" Pliberk **Slovenska prosvetna zveza Celovec**

Klub koroških študentov
je slavil svojo petindvajsetletnico

Klub koroških študentov v Ljubljani, v katerem so vključeni koroški študentje z obeh strani meje, ki študirajo na ljubljanski univerzi, je prejšnji teden proslavljal 25-letnico svojega obstoja in delovanja. Bil je to sploh prvi regionalni študentski klub na ljubljanski univerzi, zato so tudi vsi govorniki na proslavi srebrnega jubileja poudarili njegove velike zasluge, ki si jih je nabral v svojem dosedanjem četrt stoletja dolgem življenju.

Proslave so se udeležili študentje vseh generacij, ki so v teh 25 letih študirale v Ljubljani. Zbranim so spregovorili prvi predsednik kluba inž. Franc Razdevšek, generalni direktor slovenskih železarn Gregor Klančnik kot dolgoletni gen. direktor železarne Ravne, ki je kot ena največjih gospodarskih organizacij koroške regije bila vedno najtesneje povezana s klubom, pa tudi predsednik skupščine SR Slovenije Milan Kučan, ki je bil tudi predsednik častnega odbora za proslavo 25-letnice kluba. Orisali so zgodovino in razvoj kluba, poudarili so njegovo vlogo kot povezovalnega člena med koroškimi Slovenci na obeh straneh meje, naglasili pa so tudi trajno skrb matičnega naroda za usodo rojakov v zamejstvu.

Za svojo proslavo so študentje pripravili tudi pester kulturni spored, ki je izzvenel v prisrčno prijateljsko srečanje bivših in sedanjih članov kluba. Družbenopolitičnim in gospodarskim organizacijam, ki imajo zasluge za razvoj kluba, pa se je le-ta zahvalil s posebnim odlikovanjem.

Uspela mladinska predstava

Prejšnji petek je igralska skupina Koroške dijaške zveze vabila na mladinsko predstavo Svetlane Makarovič „HIŠA TETE BARBARE". Mladi igralci so naštudirali to duhovito mladinsko igro z režiserjem iz Ljubljane Francijem Končanom. Kvaliteta predstave je presenetila vse navzoče v dvorani Marjanišča, predvsem po zaslugi režiserja, ki je s posrečenimi domislicami nadgradil duhoviti tekst s situacijsko komiko. Predstava nam je odkrila tudi nekaj izrednih igralskih talentov, s katerimi bi marsikateri režiser rad še delal.

Kljub premierski tremi je predstava bila dinamično zadihana, živela je igra, razživljala se je publika, vsekakor nivo, ki smo ga redkokdaj srečali na naših domačih slovenskih odrih. Če merimo kvaliteto po naših običajnih ocenjevanjih, moramo tej predstavi odkrito zapeti slavospev. Dovolil si pa bom, da zapišem tudi nekaj kritičnih pripomb, kar naj ne bi bilo igralcem kot negativna ocena, temveč kot vzpodbuda pri izboljšanju nadaljnjih repriz te predstave.

Kot rečeno, predstava je bila sicer dinamična, včasih pa je trpel ritem te dinamike. To predvsem iz sledečih razlogov: Igralci, motivacijsko dobro inštruirani v svoji igri, te motivacije niso vzdržali do konca, vse prevečkrat so „padali" iz igralske identitete v svojo privatnost, kar pa je pripisati vsekakor tremi in nerutiniranosti pri vzdržljivosti odrske koncentracije. Marsikje je še manjkala tudi tista igrivost igralca s svojo vlogo, ki jo tekst zahteva in predvsem ponuja, to pa bo prišlo gotovo v igralce po nekaj ponovitvah. Igralcem je manjkalo v medsebojnih odnosih (v vlogah, ki so jih predstavljali) reakcije in reflektivnosti v odnosu in konfliktnosti do soigralca in so tako agirali včasih malo leseno. Vse to je bilo v njih motivacijsko sicer zastavljeno, žal pa ne do konca izpeljano.

Dovolj kritičnosti, povedal pa bi še to. Te kritične opombe naj vam ne vzamejo volje, kajti dokazali ste zelo veliko in vam je treba iz srca čestitati. Ker ste pa pokazali in zmogli že toliko, boste tudi v stanju, da se te takorekoč profesionalne napakice še popravijo. Prepričan sem, da vam bo to tudi uspelo.

Pripomniti pa še moram — kakor ste me igralsko presenetili, tako ste me jezikovno razočarali. Ne toliko to, da se jezikovno čuti teritorialni narečni mozaik od Pliberka preko Borovelj in Gur gor do Šentjakoba, ne, ta krajevni narečni kolorit se ne da povsem izbrisati, ampak vaši vokali, predvsem e, o so bili preveč „mačji in pasji". Kot gimnazijci in s tem predstavniki študirajoče mladine na Koroškem morate to hibo na vsak način lektorsko obdelati. Sicer pa kar tako naprej.

MarS

„Potres" v Borovljah?

Po pisanju tukajšnjega tiska sodeč so Borovlje prejšnji teden doživele pravi „potres" — literarni večer, na katerem sta brala znana koroška avtorja Peter Turrini in Janko Messner. O prireditvi smo prejeli več dopisov, iz katerih povzemamo naslednje podrobnosti.

V četrtek prejšnji teden je bil v boroveljski Mestni hiši literarni večer, ki ga je priredil tamkajšnji „Kulturni krožek" (Kulturring) v sodelovanju s predsednikom Kluba koroških ribičev, občinskim odbornikom KPA Grabnerjem. Na lepakih in vabilih je bilo napovedano, da bo bral znani koroški književnik Peter Turrini. Toda Turrini je od vsega začetka poskrbel za „potres", ko je s seboj pripeljal tudi koroškega slovenskega pisatelja Janka Messnerja — v smislu svojega pred leti storjenega sklepa, da na Koroškem ne bo nastopil brez sodelovanja slovenskih literatov, ker se na ta način solidarizira s koroškimi Slovenci v njihovem boju za narodne pravice.

Drugič je na boroveljski prireditvi „pretreslo", ko je Turini bral odlomek iz svojega znanega dela „Lov na podgane" (Die Ratznjagd), kjer brez vsakega olepšavanja spregovori o družbenih in političnih problemih. Pa tudi izbor njegovih pesmi — njegovo kritično stališče sega vse do najnovejšega vročega problema atomske elektrarne Zwentendorf — je buril duhove, tako da je predsednik „Kulturnega krožka" Ruppacher ob koncu tega dela večera poslušalce hotel že kar nekako „odsloviti".

In tretjič so se boroveljska tla zatresla, ko se je občinstvu predstavil še slovenski pisatelj Janko Messner, ki je prebral nemško verzijo novele, ki je služila kot podlaga za film „Vrnitev". Spomini na doživetja koroškega Slovenca v nacistični dobi so bili za nekatere poslušalce očitno preveč; njihovo razburjanje, ker je poleg Turrinija nastopil tudi Messner, je bilo izraz prav čudne strpnosti.

Ta „toleranca posebne vrste" se je manifestirala potem v diskusiji, kjer je bilo ponovno slišati pripombe, češ: „nič nimamo proti Slovencem — toda . . ." in prav ta „toda" je bil dovolj zgovoren. V ta okvir je spadala tudi trditev, ki jo je k diskusiji prispeval podžupan Orasche, ki je trdil, da Slovenci nočejo sodelovati pri „Kulturringu" — čeprav je ravno nasprotno res, da so bili Slovenci tisti, ki so dali prve pobude za skupne prireditve obeh narodnosti v občini.

Kljub vsem „potresom" in pretresom pa je imela prireditev tudi svojo pozitivno stran: dosegla je, da so posamezniki, zlasti mladinci, začeli kritično razmišljati o raznih vprašanjih.

POGLED V ZGODOVINO:

Mešetarji s tujo deželo

Letos je minilo sto let od avstrijske okupacije Bosne in Hercegovine. Obletnica je šla kar precej tiho mimo javnosti, toda še manj pa je znano, da je svetovna diplomacija, ki je podpirala avstrijsko okupacijo Bosne in Hercegovine, že lep čas pred tem pripravljala še bolj sramotno dejanje: prodajo Bosne in Hercegovine za gotovino. Šele lani je namreč — kakor piše Bogdan Novak v Delu — to podrobneje osvetil sarajevski univerzitetni profesor Rade Petrovič s posebno študijo.

Tako imenovano „bosansko vprašanje" je bilo nenehno navzoče v spletkah diplomacije, ki naj bi zrušile evropsko Turčijo. Že pet let pred avstrijskoprusko vojno leta 1866 so na Bosno in Hercegovino gledali kot na privlačno diplomatsko trgovsko blago, ki naj bi Avstriji ublažilo izgubo beneške državice, ki naj bi jo priključili Italiji.

Na zamisel o prodaji Bosne in Hercegovine so prišli v angleški diplomaciji. Lord Russel, tedanji angleški zunanji minister, je predsedniku Palmerstonu 17. oktobra 1861 predlagal, naj bi Turčija prodala Hercegovino Italiji za okroglih pet milijonov funtov šterlingov. To bi po eni strani okrepilo turške finance, Italija pa bi nato podarila Hercegovino v zameno za Benetke, ki so bile še pod avstrijsko oblastjo.

Palmerstonu je bil načrt všeč, a ni sodil, da je tudi izvedljiv. Zamisel pa je nenehno tlela pod diplomatskim pepelom. Močno je spet oživela leta 1866. Iz svetovnega časopisja se je preselila v hrvaško in srbsko novinarstvo. Hrvatje so navdušeno podprli zamisel o tem, naj bi Avstrija zamenjala Benetke za „turško Hrvaško", kakor so velikohrvatski nacionalisti imenovali Bosno in Hercegovino. Pri tem so se sklicevali na čase, ko je v 15. stoletju hrvatska krona imela oblast vse do Drine. Znova so se zavzemali za ustanovitev „velike Hrvatske" v okviru avstroogrske monarhije.

Zamisel o zamenjavi Benetk za Bosno in Hercegovino je tokrat prišla iz kabineta Napoleona III. Nemci so se nad zamislijo zgrozili, proti so bili tudi dunajski časniki, češ da bo potem v državi preveč Slovanov. V srbskih časnikih so napadali Hrvate z velikosrbskih stališč, češ da je zamenjava sramotna, poleg tega pa da so Srbija, Bosna in Hercegovina ter Črna gora celota — „naša država". Bosna in Hercegovina, da je vse do Vrbasa srbska, so vračali Hrvatom na njihovo tezo, da je Bosna in Hercegovina do Drine njihova.

Po evropskem časopisju tistega časa se je razplamtela razprava, ali je zamenjava Benetk za Bosno in Hercegovino dobra ali ne. Pri tem so obe deželi brezobzirno in neokusno primerjali, tehtali in razkosavali kot najobičajnejše trgovsko blago. Na mejah Bosne in Hercegovine je prišlo do raznih vojaških igric. Turčija je krepila posadke ob mejah, Avstrija pa je tja pošiljala samo hrvatske vojake in oficirje.

Zanimiva je opazka italijanskega konzula Cezaceja Duranda, ki je že leta 1863 opozarjal svojo vlado iz Sarajeva, da hrvatski radikali zahtevajo Bosno in Hercegovino zase, kar bi jim bila prva možnost za ustnovitev Jugoslavije (Slavia Meridionale — Južna Slavija).

Iz vseh teh kupčij ni bilo nič. Leta 1866 je Italija dobila Benetke. Toda poznejši dogodki so pokazali, da je bila kupčija vsaj neuradno kljub temu sklenjena: pred sto leti so na berlinskem kongresu dovolili Avstriji zasedbo Bosne in Hercegovine. Tako so bile Benetke poplačane — na škodo Hrvatov, Srbov in Muslimanov v Bosni in Hercegovini. V tedanji svetovni politiki so bili majhni narodi pač samo drobiž v diplomatskih kupčijah.

ZBRANA DELA
Vladimira Nazorja

Desetletno delo oddelka za sodobno književnost Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu je bilo pred nedavnim kronano z uspehom: izšlo je namreč zbrano delo velikega hrvatskega in jugoslovanskega pesnika in pisatelja Vladimira Nazorja. Zbirka obsega 21 knjig s skupno okrog devet tisoč strani, vanjo pa so vključena vsa Nazorjeva dela — poezija, proza, eseji in drugi spisi.

Zbirka Nazorjevih zbranih del pomeni velik književni podvig, pri katerem so sodelovale tudi štiri zagrebške založbe: založniško podjetje „Mladost", založniški zavod Matice hrvatske, vseučiliška založba „Liber" in grafični zavod Hrvatske. Gre za kritično izdajo Nazorjevih del, urejeno po nekakšnem kronološkem načelu. V prvih šestih knjigah so objavljene Nazorjeve pesmi iz obdobja 1900 do 1949, tri knjige obsegajo njegove prepesnitve iz domače in tuje poezije, potem sledi sedem knjig Nazorjeve proze, v preostalih zvezkih pa so objavljena Nazorjeva pisma, njegove polemike, govori, članki, eseji in drugi spisi — torej tista njegova dela, ki so bila praktično tokrat prvič v tej obliki predstavljena javnosti.

Pravzaprav je to že četrti poskus, da bi objavili vsa dela Vladimira Nazorja. Prva večja zbirka njegovih del je izšla že leta 1918 in je obsegala pet zvezkov. V letih od 1929 do 1933 sta Vašič in Horvat izdala 29 manjših zvezkov Nazorjevih del. Pa tudi zbrano delo, ki ga je v letih 1945 do 1950 pripravil in izdal Nakladni zavod Hrvatske, ni bil enakovreden sedanjemu. Zato ima sedanja izdaja poseben pomen in vrednost, saj predstavlja Nazorja v luči njegove ustvarjalne rasti na vseh številnih področjih književnega dela, ki pomeni enega izmed vrhov v jugoslovanski literaturi.

Polaganje vencev na partizanskih grobiščih

Ob bližnjem Dnevu mrtvih bo Zveza koroških partizanov tudi letos položila vence na partizanska grobišča širom južne Koroške. V okviru tega polaganja bo

osrednja počastitev

v soboto 28. oktobra ob 15. uri dopoldne na pokopališču v Maloščah.

Počastimo spomin naših mrtvih junakov, ki so darovali življenje za svobodo v borbi proti fašizmu!

Zveza koroških partizanov

Dijaški dom SŠD

je poln mladega življenja

Že dober mesec je minil, odkar so se ponovno odprla šolska vrata in s tem tudi vrata dijaških domov. Spet je videti v mestu gruče mladih ljudi, ki se gnetejo v vlakih, v avtobusih in ki peš hitijo v šolo. Na obrazih se jim pozna tudi skrb, saj resno jemljejo svoje „delo" — učenje. Videti pa so tudi nasmejani, saj razigranost je prednost mladine.

Življenje se je znova začelo tudi v našem dijaškem domu. Vrnili smo se vsi, ki že nekaj let bivamo v tem našem „drugem domu". Pridružili pa so se nam „starim" tudi novinci, ki so sprva še bolj plašno ogledovali novo okolje, sedaj pa so že postali kar samozavestni, tako da se jim naravnost čudim, kako se more desetletni otrok tako hitro vživeti v drug svet.

Imeli smo tudi že prvi domski večer, na katerem nam je osmošolec Marjan Velik orisal pomen 10. oktobra in posebej še vlogo, ki so jo tedaj igrali koroški Slovenci. Mari Dovjak je recitirala Kajuhovo pesem „Samo milijon nas je". Gojenci iz prvega in drugega razreda so zaigrali na flavte ter recitirali „Užaljenega medvedka" iz Mladega roda, dekleta iz četrtega razreda so predstavila nekaj skečov, višješolci pa so s pomočjo vzgojiteljev pripravili kviz, ki nas je vse zelo zabaval.

Po sporedu smo se od najmlajšega pa do najstarejšega gojenca v družabni obliki in ob domačih vižah bolj podrobno spoznali in se tudi zavrteli. Saj je namen takih domskih večerov med drugim tudi ta, da utrdimo vezi med nami. S pomočjo vzgojiteljev pripravljamo spored po svojem okusu, pri tem se navajamo prostih nastopov. Družabna oblika pa je sploh najbolj primerna za gojenje tovariških odnosov med mlajšimi in starejšimi gojenci, medtem ko se med dekleti in fanti utrjuje spoštovanje drug do drugega.

V bodoče nameravamo take domske večere pripraviti vsak mesec. To je tudi najboljša priložnost za gojenje kulturnega življenja in delovanja v domu. Pač pa nam povzroča velike težave pomanjkanje primernega prostora, saj nimamo nobene dvorane, kjer bi se odvijale take prireditve.

Naj ob tej priložnosti še povem, da je naš dom zaseden do zadnjega prostora, tako da imam večkrat občutek, da se tedaj, ko se vsi pošteno zganemo, kar stene premikajo. Sicer pa se bomo že še večkrat oglasili in poročali o življenju naše domske skupnosti in o dogajanju v Dijaškem domu Slovenskega šolskega društva v Celovcu.

Berta Piskernik

Dan starih v Bilčovsu

V nedeljo 8. oktobra se je lepo število starejših občanov udeležilo dneva starih. Najprej so se udeležili maše, ki je bila posebej zanje in pri kateri je sodeloval domači moški zbor. Po maši pa so se zbrali v gostilni pri Miklavžu, kjer so jih spet sprejeli pevci s svojo pesmijo. Dijakinja slovenske gimnazije Milica Gaser je goste pozdravila z deklamacijo, pa tudi šolarji ljudske šole v Bilčovsu so z gimnazijci v skupni deklamaciji zaželeli zbranim očancem in babicam prav prijetno popoldne.

Starejšim občanom je spregovoril tudi župan Hanzi Ogris, ki je spomnil, da so bili današnji slavljenci v mlajših letih tista sila, ki je s svojo pridnostjo, skrbjo in vztrajnostjo prenašala delo in trpljenje v trdih časih minulih let ter tako ohranila naše domove današnjim rodovom. V imenu mlajše generacije se je župan zahvalil starejšim občanom, osivelim očetom in materam za vso veliko skrb in ljubezen, ki je vedno veljala le domu in otrokom, ter želel, naj bi bila ta počastitev vsaj majhen dokaz naše hvaležnosti in ljubezni.

Pri domači zakuski in žlahtnem vincu, ki so ga postregla bilčovska dekleta, se je razvilo pravo svečano razpoloženje, ki ga je bogatila pesem naših pevcev. Zahvala za organizacijo prireditve gre domačemu župniku, pa tudi občini za njen prispevek in ne nazadnje dekletom za postrežbo ter pevcem za njihov kulturni okvir.

Pa tudi smrtna kosa kosi med nami. Pred daljšim časom je preminul v celovški bolnišnici posestnik in tesar Janez Krušic, pd. Huntar v Pugradu, potem pa je umrla Urši Krainer, stara Lenartičinja v Kajzazah. Naj jima bo domača zemlja lahka, sorodstvu pa naše iskreno sožalje.

Dobrla vas

Za dan varčevanja je Posojilnica Dobrla vas v nedeljo 22. 10. 1978 organizirala za naše najmlajše otroško prireditev, ki je bila zelo dobro obiskana. Dvorana je bila nabito polna, največji del „publike" pa so razumljivo sestavljali otroci.

Najprej je nastopil domači pevski zbor mladih varčevalcev, ki je zapel pozdravno pesem. Sledila je recitacija o varčevanju, nato pa je zapel otroški pevski zbor SPD „Danica". Kulturni spored sta dopolnila otroški pevski zbor SPD „Vinko Poljanec" iz Škocijana in folklorna skupina iz Dobrle vasi.

Posojilnica Dobrla vas je med navzoče otroke razdelila darila za dan varčevanja ter priredila srečolov. Program pa je zaokrožilo predvajanje dveh otroških filmov — kot prispevek Slovenske prosvetne zveze k uspeli prireditvi.

Treba je omeniti, da so sodelujoči otroci deloma prvič stali na odru, kljub temu pa je bilo njihovo izvajanje že kar zadovoljivo. Med njimi je bilo tudi nekaj nemško govorečih otrok, ki skupaj s slovenskimi vrstniki gojijo kulturno-prosvetno dejavnost. Vsekakor je zamisel takih prireditev zelo dobra, saj je v naših najmlajših tudi naša bodočnost.

Srečanje s primorskimi planinci

Pred nekaj časom smo bili slovenski planinci s Koroške povabljeni na dvodnevni izlet na Kanin v Zahodnih Julijskih Alpah. Bili smo gostje Planinskega društva Nova Gorica, s katerim ima naše društvo že več let tesne prijateljske stike.

Cilj prvega dne je bil planinski dom Klementa Juga v Lepeni, to je v stranski dolinici zgornjega Posočja. Tam so nas stari znanci prijazno sprejeli in nam pripravili lep družabni večer, katerega višek je bilo dia predavanje s temo „Triglav v sliki in glasbi". Prijetni večer je izzvenel v petju in prijetni družabnosti, ki je možna le med pravimi planinskimi tovariši. Predstavnik našega planinskega društva tovariš Toni Valentinitsch se je iskreno zahvalil za gostoljubnost in goriške planince povabil, da vrnejo obisk. Ob tej priložnosti je goriškim planincem v spomin na srečanje predal ledno kladivo, ki naj bi njihovim alpinistom koristno služilo pri težkih turah v zaledenelih strminah.

Naslednjega dne smo se skupaj odpeljali v Bovec — turistični kraj pod Kaninom, kamor iz Bovca vodi lepo speljana žičnica, ki pripelje turista na 2200 metrov višine na takoimenovane Kaninske pode pod Prestreljenikom. V tej višini se mrzlično pripravljajo na zimsko sezono. Gradijo nove proge in vlečnice, tako da bo svet pod Prestreljenikom oz. Kaninom postal še atraktivnejši. S Kaninskih podov se ob lepem vremenu vidi morje. Zelo smo se čudili, ko smo videli, kako se v tem letnem času tam še pridno smučajo.

Na podih se nismo dolgo zadrževali, kajti pred nami je bil še vzpon na kralja tega območja Zahodnih Julijskih Alp — Kanin, ki smo ga po večurni hoji dosegli in z njegovega temena uživali lep pogled predvsem proti severu na Viševo in Montaževo skupino.

Po povratku s Kanina je bila v restavraciji gorske postaje na podih prijetna družabnost, polna iskrenega prijateljskega vzdušja. Srečanje s primorskimi planinci nam bo ostalo v prijetnem spominu. Še letos nam bodo primorski planinci vrnili obisk, saj bodo kmalu naši gostje v našem planinskem domu na Bleščeči planini, od koder se bomo skupaj podali na eno najbolj razglednih gora južne Koroške — Dobrač.

Zahvala SPZ

Po dobro uspelem koncertu ob 70-letnici svojega obstoja in ob avstrijskem državnem prazniku preteklo nedeljo v Kongresni hiši v Beljaku se Slovenska prosvetna zveza zahvaljuje vsem, ki so pripomogli k temu, da je prireditev tako uspešno potekala.

Zahvala velja vsem sodelujočim pevkam in pevcem, godbenikom in plesalcem ter vodjem sodelujočih pevskih in tamburaških zborov, folklorne skupine in inštrumentalnega ansambla. Posebna zahvala gre mladinskemu pevskemu zboru Prve osnovne šole v Celju, ki je kot gost nastopil v Beljaku. Zahvaljujemo pa se tudi Sonji Ban in Marijanu Sriencu za napovedovanje in povezavo sporeda.

Ne nazadnje pa velja zahvala vsem številnim obiskovalcem od blizu in daleč, ki so s svojo udeležbo doprinesli k temu, da je koncert v Beljaku tako lepo uspel.

Odbor

ČESTITAMO!

Zvezni predsednik dr. Kirchschläger je ravnatelju glavne šole v Borovljah Valentinu Koschutniku podelil naslov višjega šolskega svetnika. K priznanju zaslužnemu šolniku iskreno čestitamo!

Slovensko prosvetno društvo „DANICA" v Šentvidu v Podjuni vabi na dramsko uprizoritev

GROZDNA JAGODA V SONCU

v soboto 4. novembra 1978 ob 20. uri pri Voglu v Šentprimožu.

Gostuje dramska skupina SPD Šentjanž v Rožu.

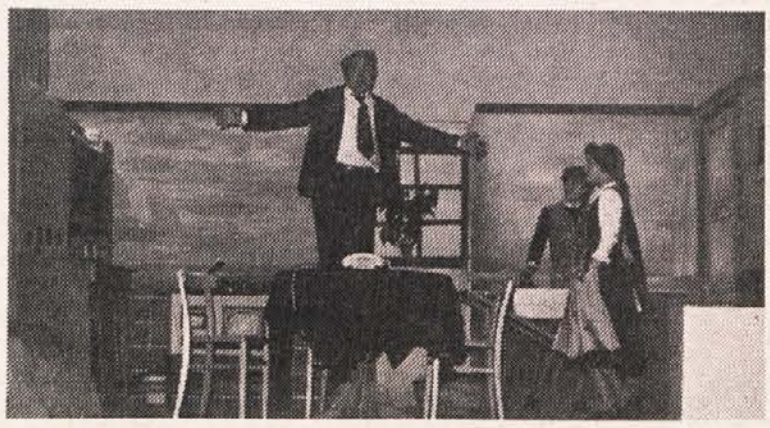

● Vstopnino od prireditve bodo igralci prispevali za gradnjo Kulturnega doma v Šentprimožu.

Ljubitelji odrske umetnosti prisrčno vabljeni!

Uspešen kuharski tečaj

Krajevni odbor Zveze slovenskih žena v Železni Kapli si je za letošnjo jesen in zimo začrtal delovni program, katerega uresničevanje so kapelške žene pričele s kuharskim tečajem. V ta namen so dobile dovoljenje za uporabo izvrstno opremljene in urejene šolske kuhinje v glavni šoli in so pristojnim dejavnikom za to naklonjenost hvaležne. Zahvala pa velja tudi Zvezi slovenskih žena v Celovcu, ki je kapelškim tečajnicam preskrbela izvrstno učiteljico, tovarišico Pepiko Levstek iz Ljubljane.

Tečaja, ki je trajal šest zaporedih dni po 4 ure, se je udeležilo več kot 30 žena, ki so jih predavanja in sploh potek tečaja brez izjeme navdušili. Med tečajnicami je bilo tudi nekaj nemško govorečih. Tov. Levstek je s svojim strokovnim znanjem in pedagoškimi sposobnostmi naučila naše žene mnogo novih receptov, ki jih zdaj že pridno preizkušajo doma in s tem osrečujejo svoje može. Učile so se pripravljati različne juhe, prikuhe, glavne jedi — vse do divjačine in nadevanih piščancev — pa tudi več vrst sladic.

O uspehih tečaja smo se lahko prepričali tudi na zaključnem večeru, ki je nudil mnogo pestrih in okusnih jedi. Zaključka tečaja so se udeležile tudi predstavnice ZSŽ iz Celovca, ki so izrekle zahvalo učiteljici in njenim tečajnicam. V imenu krajevnega odbora se je zahvalila tov. Helena Kuhar, tečajnice pa so svojo zahvalo izrekle z darilom in rožami. Svoje zadovoljstvo pa izražajo tudi tem potom in vabijo tov. Levstek, da bi kmalu spet prevzela kakšen tečaj v Železni Kapli. Ob tako velikem zanimanju pa naj krajevni odbor žena čim prej poskrbi spet za kakšen tečaj, saj so dani vsi pogoji — celo podpora s strani mož jim je gotova.

Slovenji Plajberk

Pred nedavnim se je v Slovenjem Plajberku oženil član SPD „Vrtača" in SPD „Borovlje" Feliks Ogris. Tovariš Feliks pogosto sodeluje v naših ustanovah in mu obe krajevni organizaciji želita obilo sreče in uspeha na novi življenski poti.

Slovenski pouk

za predšolske in šoloobvezne otroke je letos ob četrtkih od 16. do 18. ure v otroškem vrtcu „Naš otrok" v Celovcu, 10.-Oktober-Straße 25.

Društvo „Naš otrok"

Šentjanški igralci

so gostovali v Železni Kapli

Dolgo je že, kar smo v Železni Kapli gledali zadnje igre. Aprila meseca je gostovalo SPD „Danica" z igro VOLKODLAKI pri SPD „Zarja", še pred tem pa so bili Šmihelčani z igro MATI v gosteh pri farni mladini. Zato je „Zarja" za jesen pripravila spet nekaj odrskih prireditev. V nedeljo 15. oktobra smo imeli na obisku igralce SPD Šentjanž v Rožu z GROZDNO JAGODO V SONCU, 12. novembra nam bodo prosvetaši iz Radovljice predstavili VESELI DAN ALI MATNČEK SE ŽENI, v goste pa bodo ponovno prišli tudi Jezerjani.

Nekaj besed ob gostovanju šentjanških igralcev. Prireditev na žalost ni privabila dovolj ljudi, čeprav bi bili lahko zadovoljni tudi z obiskom, ki smo ga zabeležili. Če se spomnimo nekaj let nazaj, moramo ugotoviti, da so igre (celo po grapah naše občine) množično pritegovalo obiskovalce. Danes to ni več tako in gotovo bi lahko našli dovolj različnih vzrokov. Eden med njimi pa je gotovo dejstvo, da je domače društvo opustilo udejstvovanje v dramskem odseku in se pomanjkanje redne tvrstne „vzgoje" brez dvoma opaža na redkejšem obisku takih prireditev. Zato je upravičena in nujna želja nas vseh, da bi spet poživili delo v društveni igralski sekciji in smo prepričani, da bi tudi naš nekdanji režiser še vedno in spet mogel uspeti. Drugo vprašanje pa je, v koliko so opoldanske prireditve (ob 11. uri) za današnji čas sploh še primerne. Vendar to ne pomeni, da bi odslej morali vse prireditve imeti le še po večerih ali ob kakem drugem času; ozirati se je treba pač tako na sodelujoče kot na obiskovalce, na drugo organizacijo, na vsebino in obliko prireditve in še na marsikaj drugega.

In še nekaj o igri sami. Vsi, ki so prišli na prireditev, so videli zanimivo, nekam neobičajno, v posameznih fazah na naše koroške razmere „prikrojeno" igro, ki pa je bila vsaj za številne navzoče otroke precej nerazumljiva. Nerazumljivi so bili včasih tudi posamezni stavki igralcev, čeprav je vedno spet napravil red razločni glas „sestre", ki tudi sicer ni veliko zaostajala za „materjo", katera se nam je najbolj dopadla. Tudi mlademu „rjavčku" se je poznalo, da s punco ne hodi iz preveč resnih nagibov; stari „zastopnik" pa bi se v takem primeru obnašal prav tako, kot smo to videli na odru. Gledalcu, ki pred obiskom prireditve ni poznal vsebine, ne nastanka in ne namena igre, bi le-ta morala povedati nekoliko več, ali pa vsaj toliko, kot so zmogli igralci. Tako pa ni bilo nalanko ugotoviti, ali gre predvsem za koroške razmere, ali gre za ljubi denar in kar je z njim v zvezi, ali pa gre še za kaj drugega.

Režiji in igralcem za njihov nastop vse priznanje — v upanju, da jih ta mala kritika ne bo motila v njihovem prizadevanju, in z željo, da bi jih še kdaj videli v Železni Kapli.

ŠPORTNI VESTNIK

Po zmagi nad Šmihelom

SAK prvi na lestvici 1. D razreda

Po zmagi v nedeljskem derbiju v Šmihelu pri Pliberku z 2:1 se je SAK povzpel eno kolo pred koncem jesenskega dela nogometnega prvenstva na prvo mesto lestvice v 1. D razredu. Kdo bi si to mislil po zgodnjih porazih na domačem igrišču proti Tinjam in Št. Pavlu? Tudi v nedeljskem derbiju najprej ni izgledalo po zmagi SAK, kajti domačini so prav do 70. minute vodili iz enajstmetrovke 1:0. Kako je potekala igra pred približno 700 navdušenimi navijači (od teh gotovo več kot polovica navijačev za SAK!)?

SAK je nastopil v sledeči postavi: Dodič; Jakopič, Lampichler, Woschitz, Pandel; Golec (od 62. minute Wieser), Fera, Zablatnik; Velik, Hobel, Polanšek.

Igra se je začela precej nervozno. SAK je imel v prvih minutah nekaj več od igre, kljub temu ni prišel do kakih priložnosti za gol. V 18. minuti pa so se prebudili navijači Šmihelčanov, kajti sodnik je dosodil enajstmetrovko proti Slovenskemu atletskemu klubu. Zablatniku je žoga nesrečno skočila na roko, sodnik pa se ni dolgo obotavljal in je dosodil najostrejšo kazen proti SAK. Softič je poslal žogo v mrežo in od tega trenutka naprej so prevzeli pobudo Šmihelčani. SAK je iz protinapadov sicer ustvaril nekaj nevarnih situacij pred nasprotnikovimi vrati, toda gol slovenskim nogometašem ni uspel. Čeprav SAK v tej fazi ni dosegel gola, je v 33. minuti padla važna predodločitev, kajti od te minute naprej so domačini igrali le še z desetimi možmi, ker je bil izključen eden njihovih najboljših igralcev zaradi revanžnega prekrška nad Velikom.

Od tega izključka naprej se je v napadalno igro vedno bolj vključeval Jakopič, kar je pomenilo veliko premoč v igri. Ta pa se je prav pokazala šele v drugem polčasu, ko je igral le še SAK. Domačini iz protinapadov niso bili nenevarni, predvsem nekdanji igralec SAK Naveršnik je vedno spet „ogrožal" obrambo SAK.

Preden je prišlo do izenačenja, je SAK imel nekaj priložnosti za zadetek, npr. ko je Polanšek streljal v desni zgornji kot in je golman branil. Kako je prišlo do prvega gola Za SAK? Velik si je priboril žogo na sredini igrišča in le s prekrškom so ga Šmihelčani zaustavili. Prosti strel je prišel visoko v kazenski prostor, odbito žogo pa je poslal Hanzi Wieser, ki je nekaj minut prej zamenjal poškodovanega Goleca, z lepim strelom v gol. Navdušenje med igralci in posebno med navijači SAK je bilo veliko.

SAK pa se z remijem še ni sprijaznil ter so bili napori in borbena igra vseh enajstih igralcev nagrajeni prav v zadnji minuti. Spet je Velik uspešno prodrl in spet so ga ustavili na šestnajstercu s prekrškom. Prosti strel je izvajal Polanšek, ki je z rafiniranim strelom poslal žogo v mrežo Šmihelčanov. Kmalu nato je izvrstni sodnik Bind zaključil tekmo.

Kar se je po tekmi odigravalo okoli igrišča, je nepopisno. Gledalci so vdrli na igrišče ter odnesli zmagovito ekipo in strelce golov na rameh v kabine. Prav gledalcem pa morajo biti igralci SAK najbolj hvaležni, kajti le-ti so jih, lahko bi rekli, gnali k zmagi. Tudi v slabših fazah moštva jih niso pustili na cedilu; po dolgem se je spet pojavilo skupno navijanje „En, dva, SAK!" Bilo bi lepo, če bi SAK tudi na tekmah ob Košatovem igrišču imel za seboj tako publiko, kar bo potrebno zlasti v nedeljo proti močnemu nasprotniku iz Železne Kaple, ki si je, kot izgleda, opomogel, saj je premagal na tujem Frantschach. Igra bo zelo težka, upajmo, da bo tudi tokrat prišlo na tekmo veliko število navdušenih navijačev.

Tudi moštvo „pod 21" iz Šmihela ni odšlo praznih rok. Po razburljivi tekmi, v kateri se je izkazal predvsem vratar Male, ki je med drugim branil 11-metrovko, se je glasil rezultat 2:2. SAK je po golih Jurija Perča in Hribarja (po lepem prostem strelu) vodil kmalu 2:0, toda še pred polčasom so Šmihelčani dosegli prvi gol. V drugem polčasu so Šmihelčani izenačili, proti koncu pa je bil SAK spet v premoči, toda za zmagoviti gol ni preostalo več časa. SAK „pod 21" je igral takole: Male; Blajs, Pandel F., Rozman, Zablatnik P.; Perč J., Perč M., Hribar (Smrečnik), Kupper, Krištof, Waldhauser.

Peto zapovrstno zmago so slavili tudi slovenski mladinci, ki so tokrat kar z 8:0 premagali mladinsko moštvo celovškega ASV. V vseh fazah igre so mladinci SAK nadigrali nasprotnika in streljali gol za golom. Prvič je tokrat igral v golu Wieser Flori, ki je svojo nalogo opravil kot se vidi zelo dobro. Gole za mladince so dali Gregorič Stanko 2, Grilc 2, Kreutz 2 in Kumer ter Sadjak po enega.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32 5 50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

Našo življenjsko voljo...

(Nadaljevanje s 1. strani)

ci dokazovali skozi svojo zgodovino — zvestobo narodu in materinemu jeziku.

Lepo darilo je poklonil Slovenski prosvetni zvezi in preko nje koroškim Slovencem s svojo mladostno pesmijo pevski zbor prve osnovne šole iz Celja pod vodstvom Jožice Sokol; s čestitkami in darili pa so izpričali bratsko povezanost tudi predstavniki iz Slovenije in zlasti zastopnik Slovenske prosvetne zveze iz Trsta, ki je ob tej priložnosti opozoril na sorodno usodo slovenske narodne skupnosti v Italiji in Avstriji.

Z zaključno pesmijo združenega moškega zbora SPZ pod vodstvom Stankota Wrulicha pa je prireditev izzvenela v izpovedi, da je v nas volja in moč, da bomo tudi še naprej „slovenski fantje pri Dravci doma".

Gut aufgehoben
150 JAHRE
GRAZER WECHSELSEITIGE VERSICHERUNG

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

PETEK, 27. 10.: 9.15 „Lovec, lov in radovedni zajček" (šolska oddaja) — 14.10 Dnevnik — Kar po domače.

SOBOTA, 28. 10.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 29. 10.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 30. 10.: 14.10 Dnevnik — Solisti-pevci — Pravni nasveti za vsakogar.

TOREK, 31. 10.: 9.30 Za našo vas — 14.10 Dnevnik — Šport — Otroci, poslušajte!

SREDA, 1. 11.: 7.05 Praznična oddaja.

ČETRTEK, 2. 11.: 14.10 Dnevnik — Družinski magacin.

RADIO — TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

NEDELJA, 29. 10.: 10.00 Poneverjena pokrajina — 15.20 Modri Havaji — 17.00 Slike naše zemlje — 17.25 Calimero — 17.30 Viki — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Seniorski klub — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Prodani dedek — 21.50 Šport — 22.00 Alfred Brendel igra Schuberta.

PONEDELJEK, 30. 10.: 9.00 Glasbeni instrumenti — 9.30 Tako gospodari kmetijski obrat — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Steklena copata — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Ponedeljski šport — 20.55 Petrocelli — 21.40 Poročila.

TOREK, 31. 10.: 9.00 Petje — 9.30 Angleščina — 10.00 Za dan varčevanja — 10.30 Modri Havaji — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dragulji 7. kontinenta — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Prismojen par — 21.10 Ali je bog? — 22.00 David in Bathseba — 23.55 Poročila.

SREDA, 1. 11.: 14.50 Dva prijatelja za življenje — 16.30 Nori konec tedna — 17.45 Lutkovni film — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Oddaja o živalih — 18.45 Svetniki Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Po sledeh Richarda Wagnerja — 21.20 Resnični prijatelj — 22.30 Poročila.

ČETRTEK, 2. 11.: 9.00 Muziciranje — 9.30 Gospodarska struktura Avstrije in zunanja trgovina — 10.00 Podoba stoletij — 10.30 Dva prijatelja za življenje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Prva smrt, drugo življenje — 19.00 Pogovori s pohabljenimi — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Vrnitev, moj pokojni stric — 21.10 Na tej strani raja — 21.55 Poročila.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 27. 10.: 9.00 TV v šoli — 17.10 Poročila — 17.15 Velika predstava na dnu morja — 17.30 Norosti Maje Skowron — 18.00 Obzornik — 18.10 Srečanje oktetov — 18.40 Izbira študija in poklica — 19.10 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Zabavno glasbena oddaja — 21.10 Trenutek vesoljske znanosti — 22.05 Dnevnik — 22.20 Baretta — 23.10 Poročila.

SOBOTA, 28. 10.: 8.00 Poročila — 8.05 Risanka — 8.15 Čarobna žoga — 8.30 Trinajstletnici — 9.00 Daljnogled — 9.30 Dokumentarna oddaja — 15.35 Poročila — 15.40 Rokomet Jugoslavija — ZRN — 18.45 Obzornik — 19.30 Dnevnik — 20.00 Camilla — 20.55 Moda za vas — 21.05 Zehtnik — 21.45 Dnevnik — 22.00 Grissonova tolpa.

NEDELJA, 29. 10.: 8.20 Poročila — 8.25 Za nedeljsko dobro jutro — 9.15 Kapelski kresovi — 10.30 Čebelica Maja — 10.55 Skrivnost pletenega koša — 11.25 Mozaik — 11.30 Kmetijska oddaja — 12.30 Poročila — 14.30 Svetovno prvenstvo v gimnastiki — 17.20 Festival zabavnih melodij — 19.10 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Maček pod čelado — 21.15 Svetovno prvenstvo v gimnastiki.

PONEDELJEK, 30. 10.: 9.00 TV v šoli — 16.05 Ljudje in zemlja — 17.15 Poročila — 17.20 Čarobna žoga — 17.35 Čudovita leta filma — 18.00 Obzornik — 18.10 Tudi to je promet — 18.20 Napovedovanje potresov — 18.30 Šola smučanja — 18.40 Mozaik — 18.45 Mladi za mlade — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Falstaff, opera — 22.05 Dnevnik — 22.20 Kulturne diagonale.

TOREK, 31. 10.: 8.45 TV v šoli — 17.20 Poročila — 17.25 Radenci 78 — 17.55 Obzornik — 18.05 Otroška oddaja — 19.10 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Mednarodna obzorja — 20.55 A. N. Tolstoj: Trnova pot — 22.20 Dnevnik.

SREDA, 1. 11.: 17.25 Poročila — 17.30 Z besedo in sliko — 17.45 Deklica Delfina in lisica Zvitorepka — 17.55 Mladinska oddaja — 18.20 Obzornik — 18.30 Ne prezrite — 18.55 V jesenski tihi čas — 19.10 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna — 21.30 Glasbeni magazin — 22.05 Dnevnik.

ČETRTEK, 2. 11.: 8.55 TV v šoli — 16.25 Šolska TV — 17.20 Poročila — 17.25 Trinajstletniki — 17.55 Obzornik — 18.05 Risanka — 18.15 Dokumentarni film — 19.10 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Izziv kulturi — 21.45 Jazz na ekranu — 22.15 Dnevnik.

Obirski ženski oktet

danes v ljubljanski televiziji

Danes ob 18.10 uri bo na ljubljanski televiziji oddaja „Srečanje oktetov 78", pri kateri bo sodeloval tudi Obirski ženski oktet pod vodstvom Valentina Polanška.

Gre za posnetke z letošnjega srečanja oktetov v Šentjerneju na Dolenjskem, kjer so sodelovali okteti iz cele Slovenije, ki so se poleg nastopa na osrednji prireditvi predstavili tudi še v drugih krajih Dolenjske.

Nogomet

SAK igra svojo predzadnjo jesensko prvenstveno tekmo v nedeljo, dne 29. oktobra doma na Košatovem igrišču v Celovcu in sicer:

ob 13.15 uri SAK II — Železna Kapla II
ob 15.00 uri SAK I — Železna Kapla I

Navijači prisrčno vabljeni!

Šahovski tečaj

Slovenska športna zveza — šahovski krožek vabi ljubitelje šaha na tečaj, ki bo vsak četrtek ob 18.30 uri v Dijaškem domu SŠD v Celovcu, Tarviser Straße 16.

Tečaj vodita Deisinger in Jurij Iskra. Glede starosti ni omejitev. Zato vsi ljubitelji šaha

prisrčno vabljeni!

JANEZ ŠVAJNCER 43

Pridi k potoku

Lepe bakle bi imel tu pred seboj. Ali je upor, če skočiš v ogenj? Figo! Zakaj bi uničil sebe? Kakšno korist bi imel od tega? Nobene! Pač, prostor bi naredil drugim. Že tako nas je preveč na zemlji. Na tem svetu konji dirjajo, jaz pa pojdem na Gorenjsko . . ."

Manka je pobožala Dolfeta po levem licu. „Nikar ne bodi žalosten. Ko se boš prespal, ti bo odleglo. Jutri zjutraj boš spočit in zdrav ko dren. No, le pojdi. Poznaš Reziko Flakusovo? Nima rada ponočnjakov. Preden je odšla, mi je naročila: Manka, zapri točilnico in pospravi mize in stole. Glej, koliko dela me še čaka. Zato nočem, da me motiš."

„Lahko ti pomagam."

„Ne moreš. Poglej po sebi, kakšen si. Saj komaj stojiš na nogah. Vsak najmanjši veter te bo podrl."

Dolfe se je zravnal in vzdignil desno nogo. „Poglej me in se čudi. Dokler stojim ko štorklja in ne padem, mi lahko zaupaš. Daj mi cunjo, da pobrišem mize." Uresničil je, kar je izgovoril. Že je brisal sosednjo mizo in lovil ravnotežje.

„Res ne boš padel?" je navidez zaskrbljeno vprašala natakarica Manka in pustila, da ji je pomagal. Priznala si je na tihem, da mu je spretno šlo od rok. Stole je poveznil na mize, jih postavil skupaj, pograbil metlo in jo spretno sukal z rokami. „Kar predlagala bom naši upravnici, da te sprejme na honorarno delo."

„Misliš resno?"

„Resno."

„Lahko se pomenimo." Mehanik Dolfe je obstal z naprej sklonjeno glavo in jo potresel, da so s čela odletele potne kaplje. „Hudičevo sem se spotil. Menda sem bolan. Kuha me vročina, zato se pa potim. Imaš skodelico vročega čaja?"

Natakarica Manka je bila obupana. Zdelo se ji je, da se nikakor ne bo mogla otresti tega vsiljivca. Pa ji je sam pomagal iz zadrege. Vrgel je mokro krpo na točilno mizo in se brez pozdrava odmajal iz točilnice. Še nekaj časa je slišala njegovo popevanje: „Dekle, kdo bo tebe ljubil, ko bom jaz na vojsko šel," in potem se mu je glas porazgubil v noči.

Dolfetu je cesta postala edina spremljevalka. Pogovarjal se je z njo in visoko dvigal noge.

Ne bom te tolkel po kamnih. Preveč so ti jih naložili. Zdaj nosiš še mene. Midva sva si velika prijatelja. Bos sem nekoč tekal ravno tu in mešal prah. Se spomniš, kako se je kadilo? . . .

Čokov ta stari me je zmeraj nadrl skoz okno. Dolfe, hudič te je dal, kako dolgo boš še delal zgago in mi prašil pod nos? Saj že ne morem več dihati. Le pazi, da ti ne bo kaj priletelo v glavo . . .

Stal je notri v sobi in si zavaroval hrbet. Ko bi le malo stegnil vrat, bi ga počil, da bi si zapomnil, kdaj se je delal norca iz njega. Po tistem je bil stari na cesti sladek ko med. Kazal je začuden obraz in zmigoval z rameni pa odgovarjal, da se je samo šalil. Bog ne zadeni, da mu je hotel kaj narediti. Še kure ne zakolje sam, zato pokliče ženo. Beži pred krvjo. Na fronti je zmeraj zamižal, ko je ustrelil s puško. Nobenemu ne streže po življenju. Naj pustijo njega, on bo pa pustil druge. Pomešal je vojno in tisto noč, da mu je že zaradi tega odpustil in ni več grozil, da mu bo pokazal vraga črnega, če bo še kdaj bevskal z okna.

Ali se oglašajo zvonovi? Mehanik Dolfe je obstal in prisluhnil v noč.

Nikakor ni mogel uganiti, odkod je prihajal glas. Zdelo se mu je, da so zvonovi tožeče zavijali. Šele čez nekaj časa je ugotovil, da se mu je pridružil Kavklerjev pes Bobek. Gledal ga je in odrevenel.

Mrcina se mu je približala in srepela vanj. Še sreča, da je sijal mesec in je videl psa. Drugače bi si bil še domišljal, da se mu je nastavil sam peklenšček.

„A si ti zavijal in me motil, da sem mislil, da slišim zvonove? Lepo miren bodi in mi ne delaj sile. Zakaj bi me le ugriznil? Dosti mesa nimam. Sem ga izgubil. Sproti mi odpadajo kile. Veš, tudi na mopedu trpim. Ne misli si, da mirno sedim na njem in se redim. Toliko delam, da se mi včasih v trebuhu naredijo žulji. No, le ostani pri meni, bova šla skupaj. Zakaj me pa ti ne bi spremljal? Ljubši si mi, ko te preklete babe, ki me samo žrejo. Nisi bil zraven in nisi slišal, kaj mi je natrobila Manka. Hotela je zvedeti, katera ženska me je cmoknila na lice. Nič ji nisem povedal. Kaj jo sploh briga, ali je bila Zala ali kaj jaz vem kdo."

Pes je zalajal in potegnil za seboj še druge v okoliških hišah. Oglašali so se cvileče in svareče, kakor da opozarjajo na nevarnost.

Mehanik Dolfe je počepnil za grm ob cesti. Vabil je k sebi Bobka, a ga ni doklical. Grabil je z rokami za njim, da bi ga prijel za rep, a je dosegel osmukano vejo. Zazibal se je in potonil v spanec.

Prebudila ga je vlažna zemlja. S svojo mokroto mu je udarila skozi hlače na kolenih in zadnji. Tipal se je in premišljal, ali se mu je sanjalo, da je taval po cesti in ni našel poti domov, ali pa se mu je le dozdevalo, da ga je zmešal sam peklenšček.

Sonca je bilo malo. Toliko se je že pokazalo, da se je naselilo Dolfetu v oči. Podrgnil si jih je z rokami in skočil pokonci. Postalo ga je sram, da si je izbral grmovje za počitek.

Kako se je moglo pripetiti kaj takega. Hotel je samo malo sesti in si oddahniti. Nikakor se ni mogel spomniti, kako da se je odpravil v to smer, saj je stanoval čisto na drugem koncu. Nevidna sila me je zapeljala tu sem, si je rekel in zaklel: „Prekleta ženska! Nagnala me je iz stanovanja, peklenšček pa me je potisnil nazaj k njeni hiši."

Ko se je mehanik Dolfe prihuljeno pomikal po obcestnem jarku, se je po cesti pripeljal pismonoša Lojz Kovič. Skočil je s kolesa in vzkliknil:

„Hej, Dolfe, a iščeš nafto? Pa kar sam si se spravil v jarek? Prišel si mi pred oči ko naročen. Iskal sem te že doma. Rekli so, da si gotovo ostal v delavnici in delaš nadure. Ti pa tvoji izgovori. Meni ne skriješ svojih ponočnih poti!" Lojz je pomežiknil proti hiši. „Si bil pri Zali? Bodi zadovoljen, da

Nekaj o neumnem možu

Če se je že mnogo pisalo o neumni ženi, ni s tem rečeno, da so vsi možje pametni. Našteli bomo nekaj primerov neumnega moža.

Neumen mož se vsako jutro s sitnim obrazom prebudi. Ko vstane, brunda kot medved in zarjove kot lev, če mu žena prijazno vošči dobro jutro.

Neumen mož meni, da si mora ugled v svojem domu ustvariti s silo. Zaradi tega napade doma vsakogar, ki ima drugačno mnenje kot on in se pri tem razburi kot puran.

Neumen mož uporabi vsako najmanjšo nesoglasje s svojo ženo za vzrok, da se lahko zateče v gostilno. Pri drugem litru začne potem vsakomur, ki ga hoče poslušati, na široko razlagati svoje zakonske težave.

Neumen mož vidi v svoji ženi potrebno zlo, ki mu pere, šiva, kuha in streže.

Neumen mož ni nikoli objektiven. Kar si dovoljuje sam, ni dovoljeno njegovi ženi.

Neumen mož vali vso krivdo za vse svoje neuspehe na svojo ženo.

Neumen mož smatra svojo ženo za najbolj neumno bitje, ki ga je rodila mati zemlja.

Neumen mož pije skoraj zmeraj čez mero. Potem razsaja in robanti po hiši, da se vsi domači poskrijejo pred njim.

Neumen mož ne zna ceniti ženinega dela, ne potrpeti, ne razumeti in ne ustvariti prijetnega vzdušja. S svojo robatostjo se vede kot slon, ki je zašel v trgovino s porcelanom.

Drage bralke in dragi bralci, razume se, da bo danes že težko najti moža takšnega kalibra. Vendar odtenki takšnega moža pa bi se morda le še lahko kje našli. Ali pa ste drugačnega mnenja? No — naj bo tako ali drugače — prihodnji teden bomo skušali karakterizirati pametnega moža.

Drobni nasveti

- Televizijski ekran očistite z jelenjo kožo, namočeno v mlačni vodi.
- Gramofonskih plošč ne hranite blizu peči.
- V posodah, kjer kuhamo, se sčasoma napravi na dnu apnenec. V take posode nalijte vode, dodajte ji dve žlici soli in pustite vodo v posodi dva dni. Ko vodo dobro prevrete in posodo splaknete, bo spet čista.
- Lončena posoda je zelo praktična, v njej kuhamo in v njej lahko postavimo jed na mizo. Pred uporabo namažite lončeni lonec odzunaj in znotraj z olivnim oljem, pustite, da se dobro napoji, nato ga operite in uporabljajte.

Dobre klobase domačega zakola

Ker pride kmalu čas kolin, vas bomo danes seznanili z izdelavo poltrajnih klobas in sicer takšnih, ki so pri nas manj v navadi. Navesti vam hočemo nekaj receptov. Predno pa začnemo, pa še nasvet, kako uspešno in dobro uporabimo ocvirke, če jih predelamo v barjeno klobaso, ki je mazava in njeno vsebino rabimo kot namaz.

PEČENICE S KRUHOM

5 kg svinjskega mesa, 30 dkg belega kruha, majaronovih plevic po okusu, naribana limonova lupinica, poper, sol.

Meso fino zmeljemo, dodamo v vodi namočen in rahlo ožet ter tudi zmlet kruh. Če klobase takoj porabimo, namočimo kruh v mleko. Solimo, popramo in odišavimo z majaronom in limonovo lupinico. Maso z rokami dobro pregnetemo in napolnimo tanko svinjsko črevo. Zašpilimo v klobase. Pred rabo pečenice pomočimo za eno minuto v vrelo vodo, nato jih denemo na mlačno mast in lepo rjavkasto spečemo pri srednji vročini. Preveč pečene so puste in suhe. Tako pripravljene klobase moramo hitro porabiti, ker se ne drže dolgo.

OCVIRKOVA MAZAVA KLOBASA

1/2 kg jeter, 1/2 kg glavine, grline ali trebušine, vse brez kože, 3/4 kg ohlajenih ocvirkov, sol, poper, pimenta, majaron.

Jetra obarimo, to se pravi, da jih za nekaj minut potopimo v vrelo vodo. Meso skuhamo in ohladimo. Nato jetra, meso in ocvirke zelo dobro zmeljemo na mesoreznici. Vse tri sestavine dobro zmešamo in obenem po okusu začinimo. Z maso napolnimo goveja čreva, lahko tudi debela svinjska. Primerno dolge kose zašpilimo. Klobase barimo eno uro v vodi, ki jo držimo pri 85 stopinj Celzija. Ko preteče ta čas, klobase previdno preložimo v mrzlo vodo, kjer naj se ohlade. Dobro osušene obesimo za dva dni v lahen in malo topel dim.

Prekajene klobase lahko zmrznemo v skrinji, kjer jih tako obdržimo dalj časa in bolj sočne. Odtajati se morajo počasi pri sobni temperaturi. Ponudimo jih s kruhom in kako svežo zelenjavo za malico ali večerjo. Dodamo npr. čebulo, redkvico v solati, malo kislega zelja, kako vloženo mešano solato itd.

KLOBASNA MASA V MEHURJU

4 kg govejega stegna, 5 kg svinjskega mesa (pol pustega, pol mastnega — najprimernejše je stegno, pleče in trebuševina), 180 g soli, 20 g belega popra, 1/2 naribanega muškatnega oreška, 4 stroki strtega česna, zelo dobro naribana lupinica ene neškropljene limone, 2 žlici gorčičnega semena, malo solitra in sladkorja, 1/4 l vode.

Goveje meso zelo fino zmeljemo, ga zmešamo z malo sladkorja in solitra, pregnetemo in pokritega postavimo v hladilnik ali na hladno za dva dni. Svinino zmeljemo skozi velike luknjice mesoreznice (namenjene za slanino). Zmešamo jo z maso iz hladilnika in začinimo. Začimbe postopoma dodajamo, vmes pa po malem prilivamo vodo. Naprej obdelamo maso kot pri prejšnjem receptu. Napolnimo jo v dobro očiščene svinjske ali telečje mehurje, ki jih pred rabo namočimo v čisto vodo. Polne mehurje obesimo za 5 ur v dim, ki naj ima 40 stopinj Celzija. Dodatno še barimo 2 uri v vodi pri 75 stopinjah Celzija. Hranimo obešeno na zraku, vendar ne predolgo.

Prekajena in obarjena klobasa se zelo dobro zmrzne in dolgo drži. Odtajati jo moramo počasi pri sobni temperaturi.

POLTRAJNE KLOBASE PEČENICE

6 1/4 kg nemastnega svinjskega mesa, najboljše je stegno ali pleče, 1 1/4 kg hrbtne slanine, 175 g soli (20 g na 1 kg mesa), 10 g popra, malo pimenta, majaron, muškatni orešek, 4—5 strtih strokov česna.

Meso zrežemo na podolgovate ozke kose, prav tako slanino. Oboje in pol začimb zmeljemo srednje debelo na mesoreznici. Dokončno začinimo in mesno maso z rokami dobro pregnetemo. Napolnimo tanko svinjsko črevo, dobra so tudi ovčja čreva. Zašpilimo v klobase. Surove in obrisane ter na zunanji strani osušene klobase obesimo za dva dni v dim ali porabimo kar sveže, ne da bi jih prej prekadili. Klobase so primerne za zamrzovanje in to neprekajene kot prekajene.

KLOBASA PO POLJSKO

3 kg govejega stegna, 3 kg nemastne svinine, 3 kg hrbtne slanine, 3 kg govejega zmletega mesa (brat — skozi najdrobnejše luknjice zmleto meso brez dodatka vode), 20 do 24 dkg soli, 2 g solitra, malo sladkorja, poper, 5 strokov strtega česna, kumina, po okusu muškatnega oreška (naribanega).

Goveje meso, svinino in hrbtno slanino zmeljemo skozi srednje velike luknjice mesoreznič-nega noža. Primešamo posebej pripravljen goveji brat in dobro pregnetemo, vmes začinimo. Večkrat poskusimo, da zadenemo pravo mero. Kumino prej sesekljamo. Maso napolnimo v čista goveja čreva in zašpilimo v obliki venca. Obesimo za 2 uri v dim pri 60 stopinjah Celzija. Nato pa barimo pri 75 stopinjah Celzija v vroči vodi eno uro. Po nekaj dni lahko klobase obesimo še za en dan v mrzel dim, ker so okusnejše in se tudi boljše drže.

Za zmrzovalno skrinjo so primerne le prekajene in obarjene klobase. Sama masa pa je zelo okusna, če jo pasteriziramo bodisi v kozarcih, še boljše pa v pločevinkah.

hotel paka
HOTEL "PAKA" iz VELENJA
(Slovenija)
vas vabi v nočni bar,
tel. 163-851-220.
Obišč.te restavracijo "Jezero",
tel. 063-850-170.

Obnašanje v restavraciji

Ženske imajo pač prednost: to je znano vsem in povsod. A kot vsako pravilo pozna tudi to pravilo izjemo.

Če ženska in moški skupaj obiščeta restavracijo, stopi vanjo vedno prvi moški. Vstopanje v lokal je ogledalo in vizitka moškega.

Po vstopu bo moški brez živčnosti poiskal mizo in vljudno vprašal svojo spremljevalko: „Ti ugaja?" Če bo pritrdila, ji bo odvzel plašč, pridržal stol in sedel sam šele tedaj, ko bo sedla ona.

Pogosto se zgodi, da so vse mize zasedene ali pa sta pri kakšni mizi prazna le dva sedeža. Lepo obnašanje terja, da moški vljudno vpraša že sedeča gosta, ali sta sedeža še prosta.

Torej — našli smo prostor, sedli in pričeli listati po jedilnem listu. In kaj zdaj?

Če smo dobili le en izvod jedilnega lista, ima zopet prednost ženska. Vsekakor pa naj se oba sporazumeta, kaj želita naročiti. Natakarju naroča vedno le moški.

Če jed ni razdeljena na posamezne porcije, temveč je vsa na velikem skupnem krožniku, si prva postreže ženska.

Mnogi ljudje menijo, da kažejo svojo izkušenost in „finost" s tem, da najdejo vsaki jedi napako in godrnjajo ob njej. Pošteno se motijo. S takim načinom ne bodo pokazali svoje inteligence, le osramotili se bodo. In potem tisto glasno govorjenje za mizo! Gostje ob sosednjih mizah se želijo sami zabavati in jih prav nič ne zanima naše podrobno poročilo o najnovejšem prepiru z našim predstojnikom ali pa o operaciji tete Marjete.

Siti smo, na krožniku pa je ostalo še nekaj hrane. Vilice in nož položimo z ročajem vzporedno na desno stran krožnika. S tem smo natakarju povedali, da lahko pospravi mizo. Če pa pustimo jedilni pribor prekrižan na krožniku, pomeni, da bomo jed še nadaljevali, le za trenutek si hočemo oddahniti.

Kadilci naj prižgo težko pričakovano cigareto ali cigaro šele tedaj, ko so vsi gostje za mizo že pojedli, vsi, ne pa samo naša osebna spremljevalka ali spremljevalec.

Račun poravna vedno moški, čeprav sta se morda že prej s spremljevalko dogovorila, da bosta delila stroške. Če želi ženska prispevati svoj del plačila, naj izroči denar spremljevalcu pozneje, zunaj restavracije. V lokalu ne smete deliti plačila ali pa si vračati denar.

Iz restavracije odidemo mirno. Poslovimo se šele pri garderobi ali na cesti. Natakarji niso nič kaj navdušeni, če se med mizami prerivajo skupine ljudi in se na veliko rokujejo.

---

se te je usmilila. Hudičevo vroča ženska. Na, pismo je zate."

Dolfe je nejeverno pogledal iz jarka in okleval, ali bi se spravil ven.

„Pridi no, mudi se mi naprej. Lahko skupaj prebereva, toliko bom počakal."

Dolfe se je omehčal in vzel pismo. Pretrgal je ovojnico in rekel: „Nimam kaj skrivati. Meni tako nobena ne piše." Oči so mu šle na široko in papir mu je podrhteval v roki. Že je pismo zmečkal in vtaknil v žep.

„Le ni čisto nedolžno, a ne? Pokaži mi."

„Liza me je potegnila za nos. Saj je sploh ne poznam. Piše mi, da je zanosila."

„To piše? Si pa kampelc in pol!"

23

Predsednik krajevnega urada Franc Firnež je bil tudi predsednik hišnega sveta. Dela je imel ravno toliko, da se ni polenil. Stanovalci so izpolnjevali njegova navodila, ki jih ni bilo posebno veliko. Največkrat se je zataknilo, kadar kdo ni hotel plačati stanarine in se je izgovarjal, da so mu zaračunali preveč, češ da gotovo njegova družina ni porabila nič več elektrike in vode kakor druge stranke.

Največ hude krvi je bilo zaradi počečkanih sten. Krivca niso mogli odkriti, vsi v poslopju pa so dobro vedeli, da je bila pisava otroška in so torej otroci postali jabolka spora in negodovanja.

Špela Hreščak je branila svoji hčerki Vidko in Katico ko zver mladiča. Za Katico je trdila, da ne pride v poštev, ker še leži v vozičku in ne more stopiti na prste tako visoko, da bi lahko dosegla steno, Vidka je pa že tako velika, da ji ne gredo po glavi take neumnosti. Zaprla je usta obrekovalcem in člani hišnega sveta so molčali. Videlo se jim je, da se Špeli nočejo zameriti.

Zavrelo je tedaj, ko si je Gregor Šipek pripeljal psičko Abo. Špela Hreščak si je mislila, da je napočil njen trenutek. Obiskala je predsednika Franca Firneža. Sedel je za mizo in se pogrezal v papirje, ki jih je poslala občina.

„O, kako sem počaščen! Špela, tebe pa že dolgo ni bilo pri nas." Zategnil je pri nas, kakor da je hiša njegova, jo je pa krajevni urad imel najeto od zadruge. „Sedi, da se malo pogovoriva."

Kljub temu mu je zmanjkalo besed. Do Špele je zmeraj čutil neko zadržanost. Ni mogel pozabiti, da se je takrat, ko je govoril na krajevnem prazniku, ponorčevala iz njega. Očitala je v družbi, ko so sedeli med drevesi na klopeh, ki so jih prav za to priložnost postavili, da je govoril preveč po domače. Zakaj pa ne, se je branil. Kako pa ti vlečeš? Sama nisi nič boljša od mene. Seveda ji ni rekel v obraz, zaupal je le svojim sodelavcem in prijateljem. Pritrjevali so mu in se potegnili zanj. Špelo so po tistem gledali nekako sovražno. Tako so se skrhale vezi med njima. Odborniki so rekli: čez našega predsednika pa ne bo govorila, četudi je stokrat učiteljica.

„Važno zadevo bi ti rada povedala," je začela Špela Hreščak in se zahvaljevala za ponujeni stol. „Veš, prišla sem kar med šolskim odmorom. Dolgo se ne bom zamudila pri tebi. Naš Gregor Šipek je nastal problem. Pomisli, nikogar ni vprašal, kratko in malo si je pripeljal v stanovanje psičko Abo. Saj jo poznaš. Zalina psička je in Gregor jo že nekaj časa vodi na sprehode. Kolegice se z mano vred smejijo. Kaj mu je le padlo v glavo, da se je tako ponižal. Ne bom ti pripovedovala, da Gregor kar naprej hodi v trgovino. Prava reč, tudi drugi hodimo, a ne? Toda on... nočem ga obrekovati."

„Sam vem, da je na tekočem," je vseznalo zategnil Franc Firnež in se nasmehnil. „Še zmeraj velja tisto: nič ni tako skrito, da ne bi bilo očito. Pri nas še posebej. Ne mešam se zraven, to je njegova čisto privatna zadeva. Presenečen sem kljub temu. Lahko bi se zagledal v mlajšo, ne pa v njo. Zala Merhar je gotovo vsaj deset let starejša od njega."

„Domiselno skriva leta," je naglo pritrdila Špela Hreščak. „Dobro se drži. Neguje se, tako da zakrije gube. Gregorja je pač zavrtela. Ravnatelj samo skimava z glavo. Ne more se odločiti, ali bi sporočil na zavod za šolstvo. K sebi ga je že poklical in mu rekel, naj bo nekoliko bolj dostojen. Gregor se je naredil gluhega. Tak je kot zmeraj, kadar so resne stvari. No, pa tudi to mu oprostimo, navadili smo se že na njegov čuden značaj. Vsaj za nas je drugačen, kot ste drugi tukajšnji moški. A ne?"

„Seveda, seveda." Predsedniku Francu Firnežu je narasel podbradek. Godilo mu je, da ga Špela ni metala v eno vrečo z mladim učiteljem. Držal se je uradno in kar naprej pritrjeval učiteljici, čeprav mu še ni povedala tega, kar je imela pripravljeno. „Nikar nas ne hvali, tudi mi smo njemu podobni. Vsak ima napake. Če misliš mene, tudi nisem brez njih. A samo to si mi hotela povedati?"

„Ne samo to. Zaklepetala sem se. Čisto sem pozabila, da sem prišla k tebi zaradi njegove psičke Abe. Torej ima jo v stanovanju. Ne prenesem tega."

Franc Firnež se je počehljal po redkih laseh. „Vsekakor nerodna zadeva." Kaj rad je ponavljal te besede. Na vsakem sestanku jih je imel v ustih in vpletal vmes, kadar se mu je zataknilo, da si je pomagal iz zadrege.

„Celo to bi mu oprostili stanovalci. Toda psička Aba nori. Dobesedno nosi. Venomer divja po sobi. Noter ne gremo, da bi pogledali, kaj počenja Gregor z njo. Naučiti jo hoče veščin, da bo Aba postala svetsko čudo. Kako je naiven, a ne? Ti si predsednik hišnega sveta. Daj na dnevni red. Skliči stanovalce in delaj se, kakor da nič ne veš o tem. Samo malo namigni na oba. Boš videl, završalo bo in oglašali se bodo vsi po vrsti, da jih ne boš mogel pomiriti. Sem že rekla Heleni Plavec, naj tudi ona spusti rafal po njem."

„Kaj je rekla? Se strinja s tvojim predlogom?"

Špela Hreščak je prepričljivo pokimala. „Tudi Zinka Meglič in Dragica Flis ga bosta potunkali noter. Prav imata, tudi do njiju ni najbolj kolegialen. Moram ti povedati, če še ne veš, da sta pričakovali, da jima bo naklonjen. Misliš, da se je kaj zmenil zanju? Kaj še! Norca se je delal in še zmeraj ne neha. Taki dekleti, zaslužita si poštenega fanta. Rada jima verjamem, da sta naveličani, ker si ne nejdeta kakšnega primernega."

(Dalje v prihodnji številki)

PRIČEVANJA IZ ARHIVOV UPANJA

Eden izmed spomenikov v nekdanjem taborišču Mauthausen

Arolsen, zelena rezidenca knezov, delovno, čisto in mirno mestece, privablja vsako leto ljudi, ki bi bili radi deležni blagodejnega vpliva njegovih toplic.

Drugi Arolsen, tisti, ki obstaja samo za človeško skupino, katere živi in mrtvi so vpisani na 42 milijonih kartotečnih listkov, pa je postal sčasoma nekakšen romarski kraj, tako kot bivša koncentracijska taborišča Dachau, Buchenwald, Mauthausen ali Auschwitz. Obiskovalci prihajajo bodisi iz osebnih razlogov ali skupinsko: tu je ena izmed njihovih spominskih postaj, v resnobni palači na Glavni aleji najdejo ozračje, kjer lahko preženejo iz svojih glav dvom, ki mu kdaj pa kdaj podležejo. Ti ljudje, ki jih druži usodna povezanost, rojena v dneh groze, se šele tu, ko prekoračijo prag hiše arhivov upanja, dodobra zavedo, da vse tisto niso bile sanje, ampak resnica.

Odsek „Koncentracijskega taborišča" ... Nameščenci hitijo k avtomatom za toplo kavo — in ko jo pijejo, sedijo tik pod belimi tablicami z zgovornimi napisi: Gestapo; Dachau; Kartoteka SS; Buchenwald, moški; Ravensbrück, ženske; Flossenbürg; Pozor, kaditi strogo prepovedano; Centralna kartoteka; Iskanje posameznikov.

Odpro se neka vrata, da lahko romarji vidijo te moške in ženske, ki živijo tukaj — nekateri že trideset let — v tem ozračju brezumja in nestvarnosti. Romarje preseneti prijazen nasmeh mladega dekleta, ki sedi za pisalnim strojem, pa postoje za trenutek, ne da bi mogli izgovoriti kakšno besedo. Pred nizkimi omarami, kjer se vrstijo predalčki, pod puščico, ki kaže na napis „Ravensbrück, ženske", opravlja neka nameščenka vsakdanje delo in je čisto ravnodušna spričo nenavadnega vzburjenja pravkar došlih obiskovalcev.

Po običajnih pojasnilih, ki jih da nameščenec-vodnik, izbran med poligloti te ustanove, se skupina odpravi po hodnikih v druge prostore, drugim spominom naproti. Vsak udeleženec tega romanja je vzburjen že ob sami misli, da so tukaj nekje, v enem izmed predalov ali polic, zapisani njegov priimek in ime, jetniška številka, del njegove usode. Redki so tisti, ki se ob odhodu odpovedo želji, da bi prebrali, kar je napisano na tistem kartotečnem listku: eden izmed nameščencev, morda Štefan, ga najde v nekaj sekundah med tisoči s priimkom Durand, Dupont, Garcia, Weiss, Cohen, Schmidt, Müller, Pinsky ali Tscherrewatschenko, ki se vrstijo v arhivih.

Kadar je spominski posnetek dovolj dolg, se romarji groze zadržijo v prostorih odseka „Koncentracijska taborišča", ki je po sili razmer najpomembnejši in najobsežnejši odsek Mednarodne poizvedovalne službe. Če imajo bivši interniranci količkaj sreče — morda so se njihovi osebni dokumenti ohranili — najdejo v mapah nenavadne podatke, ki jim drugače sploh ne pridejo na misel. Po zaslugi teh dokumentov se na vsem lepem vrnejo v duhu nazaj, na to in to delovno mesto, ki se je imenovalo „komando ... v ...", pa v taboriščno bolnišnico, na prostor za apele ali v vlak, ki je odpeljal v kakšno drugo taborišče. Med tem obiskom najdejo nekateri kartotečni listek, kjer so natančno navedeni kosi obleke, ki so jo nosili ob aretaciji, legitimacija, fotografije in razni predmeti, ki so jih imeli tedaj pri sebi in ki jih seveda niso videli nikoli več, ter še vrsta stvari iz življenja človeka na pragu smrti.

Te dokumente, kartotečne listke, spominke na preteklost, ki je sicer nedavna, gleda bivši interniranec nekako tako kot genealoška orientacijska znamenja, ki so nekega anonimnega Duponta spremenile v Duponta iz Dachaua. Sicer je ta Dupont poznal v Dachauu samo pravokotno zemljišče, obdano z bodečo žico in stražami. Nikoli ni stopil v mesto s tem imenom, katerega turistični prospekti dandanes ne poznajo Dupontovega Dachaua in priporočajo samo obisk srednjeveškega gradu, zelenih gozdov in jezer, ki z obilico rib vabijo ljubitelje ribolova na trnek. Saj sploh ne bi prepoznal bivšega koncentracijskega taborišča, ki je obnovljeno in preurejeno ter je ostalo brez tistega glavnega vhoda, skozi katerega je prišel nekega pomladanskega dopoldne, odšel pa po čudežnem naključju mnogo kasneje.

V palači v Arolsnu nenadoma prevzame dahavca Duponta želja, da bi odnesel s sabo kakšen spominek na tisto, česar ni več: košček papirja ali kopijo kartotečnega listka, na katerem je napisano njegovo ime in ki je postal po zaslugi Mednarodne poizvedovalne službe del njega samega.

Spominski postanek, ki je trajal ves dopoldan, gre h koncu. Pomarji se vračajo v avtobus, ne da bi se ozrli na ljubko mestece, katerega knez je bil general SS in inšpektor koncentracijskih taborišč, medtem ko so bili oni znotraj ograje iz bodeče žice.

Zdraviliški gostje včasih srečajo te ljudi nenavadnega obnašanja na Glavni aleji, ko gredo skozi mesto. Toda ti ljudje jih ne vidijo. Na tej ali oni strani pride včasih le do kakšnega običajnega vprašanja. Eni ne marajo videti, drugi pa se znajo narediti čimmanj opazne.

●

Ko okrajna cesta zapusti St. Georgen pri Linzu, se lenobno vije čez avstrijsko podeželje. Šofer avtobusa, star kakor potniki, ustavi vozilo pri odcepu, kjer stoje trije majhni beli križi in opozarjajo mimoidoče, da so tukaj trije neprevidni vozniki avtomobilov plačali izsiljevanje prednosti z življenjem. Sicer pa na tej cesti ni veliko prometa, odkar je stekla nedaleč stran odlična avtostrada, ki reže Avstrijo na dvoje od Salzburga pa vse do Dunaja.

Troje belih križev so postavili sočutni ljudje na vznožju smerokaza, kjer je moč prebrati imena vasi v okolici, napisana s črnimi črkami na beli podlagi. Obiskovalci, ki se vračajo semkaj prvikrat po mesecu maju leta 1945, ne prepoznajo teh krajev. Šofer se približa panoju: Mauthausen 5 km, prav nad temi tremi malimi križi bele barve, ki spominjajo na žrtve ceste. Nikjer ni panoja z opozorilom, da je nedaleč od tod spominska postaja, nobenega napisa, nič, kakor v Dachauu ali Arolsnu, ker se besedi „nikoli več" skrivata v mračnem kotu velike hale. Romarji se ozirajo na prijazne vasi, ležeče na zeleni preprogi, kjer se pasejo črede goveje živine svetle barve. Cesta se še in še vije, zdaj na desno zdaj na levo, med vrstami košatih dreves.

Malo pred zadnjim ovinkom stoji grad, trdnjava, ki je v čudnem nasprotju z ravnimi vrstami kmetijskih poslopij: tam, nekaj sto metrov od tod, je bilo taborišče, ki zdaj spominja na opuščeno vojašnico.

„Taborišče Mauthausen", je zapisal v poročilu Louis Haefliger, delegat Mednarodnega odbora Rdečega križa, ki je v aprilu 1945 prepričil namero esesovcev, da bi to taborišče razdejali, „je granitna trdnjava, kjer vsak kamen pomeni človeško življenje, trdnjava, omadeževana s človeško krvjo ... V tem prekletem taborišču so jetnike ob prihodu sprejemali esesovski oficirji in uradniki s temi porogljivimi besedami: ‚Jutri ne boste več živi,'"

Bivši mauthausenski interniranci, ki izstopijo, nekaj časa obotavljivo stojijo pred mogočnim vhodom, medtem ko se drugi obiskovalci prerivajo, da bi prišli noter.

Granitni zidovi, kamni, zgradbe, stražni stolpi, ki se dvigajo nad spokojno pokrajino, niso več pobarvani s krvjo 100.000 žrtev, ki so umrle v Mauthausnu. Radovedneži, ki hrupno privihrajo v taborišče in ki prihajajo sem tako, kot obiskujejo drugi razvaline v Pompejih ali

Napredna mladina, med katero so bili tudi naši študentje, je na obisku v Mauthausnu izpovedala:

Niemals vergessen —

Nikdar pozabiti!

londonski Big Ben, so videti razočarani. V taboriščih smrti ni več odseva nedavne zgodovine. Samo tisti, ki so tukaj živeli, ali tisti, ki so vsaj temeljito seznanjeni z vsem, kar se je dogajalo na teh tleh, si lahko ustvarijo realno sliko navedb v brošurici, ki jo kot obiskovalci dobijo pri vhodu. Le z veliko mero domišljije si je moč predstavljati, „da je bil žar iz krematorijev ponoči viden več kilometrov naokrog". V taborišču — pravi brošura — so bili trije krematoriji: eden v kleti bolnišnice (blizu mesta, kjer je danes vhod v muzej), drugi blizu morišča, kjer so jetnike pobijali s strelnim orožjem, in tretji pod zapori. Drugi krematoriji pa so bili: v podružnici Gusen I (sosednja vas), v Ebenseeju, v Melku in v gradu Hartheim.

Okrog 130.000 obiskovalcev gre vsako leto skozi to opuščeno trdnjavo, obdano s kamnitim obzidjem. Sprehajajo se med spomeniki, ki so jih postavili posamezni narodi tisočem svojih tukaj umrlih sinov. Gledajo, skušajo si predstavljati, kako je bilo tukaj pred mnogimi leti (taborišče je obratovalo od 8. avgusta 1938 do 5. maja 1945), toda malo si jih živo predstavlja grozo, ki odseva s kamnov, umitih v valu pozabe. Le majhni skupini obiskovalcev, ki so se pripeljali na avtobusih s tujo registracijo in se molče sprehajajo po spominskem okolju, je vse jasno. In kakor na komemorativnih svečanostih širom po svetu obstajajo ti ljudje tudi tukaj ob strani, zunaj množice in časa.

Kamnolom, ki so ga jetniki imenovali „mlin za drobljenje kosti", ima danes videz prostora za oddih. Tod kaj lahko naletiš na utrujene sprehajalce, ki si privoščijo piknik v senci košatega drevja, nekaj metrov od „stene padalcev"; nič ne vedo o tem, da so z vrha te stene esesovci pahnili v objem smrti na stotine angleških letalcev, ki so jim bili prišli v roke.

„Ko obiščeš ta kraj, se spomni! Stopil si v notranjost bivšega nemškega koncentracijskega taborišča Mauthausen ... V letih 1938 do 1945 je taborišče Mauthausen zbujalo strah in grozo. Bilo je sinonim smrti sužnjev, sovražnikov diktature, na prisilnem delu v kamnolomu. Tukaj je 110.000 človeških bitij žrtvovalo življenje v boju proti barbarstvu in vojni. Ko prideš sem, pomisli na vse to."

Brošurica, ki jo delijo pri glavnem vhodu vstopajočim, naj bi pri ogledu taborišča nadomeščala vodnika. Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev iz javnih fondov, ki so seveda nujno potrebna v boju proti valu pozabe, si obiskovalci ogledujejo taborišče brez spremstva, brez vodnikov. Tudi avstrijski šolarji, ki jih avstrijski učitelji, polni dobre volje, včasih pripeljejo med kakšnim izletom v Mauthausen, se morajo zadovoljiti le z domišljijo. Ti šolarji niso imeli — kakor otroci dahavca Duponta — bridke prednosti, da bi jim starejši povedali, kaj se je godilo med temi zidovi.

Nikoli ne bodo zvedeli, da so preživeli jetniki dolžni zahvalo za rešitev enemu samemu človeku, Louisu Haefligerju, odposlancu Mednarodnega odbora Rdečega križa, ki se je podal v to taborišče smrti prostovoljno, kakor Albert de Cocatrix v Ravensbrück. Haefliger je prišel sem 23. aprila leta 1945.

„Taborišče Mauthausen je bilo prenatrpano; taborišči Gusen I in II pa sta bili več ko nabito polni. Na tesnih taboriščnih ležiščih je bilo po pet bolnikov. Tu je bilo 60.000 človeških bitij, moških, žensk, otrok. Zielers (taboriščni komandant) ni več vedel, kje se ga drži glava, a je kljub temu, kot sem zvedel, vsako dopoldne pobil trideset do štirideset jetnikov s strelom v tilnik. Zdaj na vso moč hiti z uničevalnim delom. Iz krematorijevega dimnika se kadi dan in noč ..."

Po več dneh pogajanj z esesovci, ko je skušal rešiti, kar se je rešiti dalo, se je odposlanec Rdečega križa odpeljal s svojim belo pobarvanim avtomobilom iskat ameriške vojake. Do fronte je bilo več kot dvajset kilometrov. V Linzu je prišel v stik z neko oklopno enoto 2. divizije, ki se je bojevala na tem sektorju. Čez nekaj ur so ameriški oklopniki pod njegovim vodstvom vdrli v Mauthausen, kjer so bili interniranci že začeli bitko za osvoboditev.

Dne 5. maja 1945 je bilo konec tega koncentracijskega taborišča.

Mož pred mano ni Avstrijec. Govori nemški s tujim naglasom. Zagoreli obraz mu preprezajo globoke brazde. A ta obraz ima nekaj posebnega: to so oči, pogled, sličen pogledu potnikov v avtobusu, odkrit, mil in žalosten hkrati, nepojmljiv pogled, rojen nekje za bodečimi žicami.

Manuel Garcia, mož, ki bedi nad „trdnjavo iz granita", ki je postala turistična znamenitost, je po rodu Španec. Več ko sedem tisoč španskih republikancev je moralo oditi v Mauthausen; tja so jih pomagali spraviti policaji, ki niso vsi nosili nemške uniforme. Malo, zelo malo je ostalo živih. Manuel je eden izmed njih. Je tudi edini, ki je ostal na mestu: kot priča se razgleduje po okolju, ki danes mnogim ne pomeni nič.

Manuel, izgnanec iz Španije in Francije, ki je preživel taborišča smrti, se je po vojni poročil z eno izmed deklet v tisti vasi. Odtlej se preživlja tako, da prodaja vstopnice. Manuel ne utegne razlagati nedeljskim izletnikom, kaj je bil Mauthausen. Avstrijske otroke Manuel samo prosi, naj bodo med obiskom pridni. Tudi če bi hotel, jim ne bi mogel pripovedovati, kako so v tem taborišču živeli drugi otroci, tisti, ki so bili po rodu Španci kot on in mladi kot oni, pa židovski, ruski, poljski otroci — v marcu 1945 jih je bilo 15.084 in se jih množični pokoli v zadnjih dneh taborišča niso ognili. Razen esesovskih stražarjev s psi in puškami so stražili jetnike tudi gasilci z Dunaja.

●

Avtobus spet odpelje in pusti za sabo tiste tri male bele križe. Naša naslednja postaja je vas Gusen, oddaljena nekaj kilometrov. Tukaj so Francozi, Belgijci in Italijani postavili spomenik svojim usmrčenim tovarišem.

Potniki utihnejo. Tukaj, v bližini te mirne vasice, ki šteje le nekaj sto prebivalcev, je umrlo več kot šestintrideset tisoč jetnikov.

Prebivalci vasi v tej pokrajini, ki je bila v letih 1938—1945 spremenjena v ogromno morišče, niso nikoli poskušali zvedeti, kaj se dogaja „tam doli". Spominjajo se samo tega, da je v mesecu maju 1945 „na tisoče divjih ljudi navalilo na okoliške kmetije ter tam kradlo živila in obleke". Najmanj tri dni in tri noči so kmetje iz krajev Gusen, Mauthausen, Melk in celo tisti v St. Georgenu živeli v strahu. Taboriščniki so sejali tod strah. Niso ubijali, ni bilo žrtev, pač pa je prišlo do strahotnega ropanja.

Kmetje ne bodo zlepa pozabili tistih trenutkov. Zelo natančno se spominjajo, kdaj je bilo: nekaj dni potem, ko je zamrl veliki žar, ki je vsako noč osvetljeval okoliško pokrajino.*

Pomagali so nam navezati stike z nekaterimi bivšimi interniranci, ki so povezani z Mednarodno poizvedovalno službo posredno ali neposredno, in tako dopolnili to pričevanje. Udeleženci raznih srečanj, na katerih sva bila navzoča, so anonimni, tihi ljudje; skoraj nerodno jim je, da nastopajo kot priče zgodovine pred človekom, ki jih skuša razumeti; zbujajo vtis, da sodijo v neki poseben svet, ki ga drugi ne marajo poznati in se ne zmenijo za njihovo prestano trpljenje. Bivše internirance, ki včasih začutijo potrebo, da se zberejo na kakšni konferenci, kongresu ali manifestaciji, gleda včasih neprizadet opazovalec kot nekakšno zastarelo sliko človeške skupine, ki se obeša na vrline, ki se dandanes ne obnesejo več. Taki so zato, ker kljub vsemu, kar je bilo povedano in napisano po njihovi vrnitvi, ne vidijo nobenega razumevanja za prestano gorje. Drugi ljudje so kaj kmalu prezrli vzrok njihovih muk in odtlej gledajo le še posledice, to nadležno pričujočnost na nevarnih poteh pozabljenja. In v boju proti tej nevednosti, naravni ali privzgojeni, ti možje in žene vzdržujejo med sabo, ne glede na svetovne nazore in državne meje, prijateljske, tovariške stike, porojene v nekem drugem svetu, ki je obstajal — kot se zdi — samo v njihovi domišljiji.

To, da skoraj po vsej Evropi ustanavljajo „odseke mladih" v okviru organizacij bivših internirancev in zapornikov — medtem ko v Nemčiji čedalje več ljudi zahteva izginitev arhivov upanja — je ohrabrujoče znamenje za tiste, ki dan za dnem opravljajo v resnobni palači v Arolsnu humanitarno delo, začeto leta 1945.

Najsi hočejo ali ne, najsi sklenejo biti izmena ali pa se dokončno izločijo iz preteklosti svojih očetov, bodo nasledniki dachauskega interniranca Duponta in mauthausenskega interniranca Garcie ostali tako srečni ali nesrečni, da bodo imeli svojo lastno, stalno knjigo zgodovine. Odslej so skupnost ljudi, za katere si bo Mednarodna poizvedovalna služba v bolj ali manj dogledni prihodnosti nadela ime Dokumentacijski center obdobja koncentracijskih taborišč.

Dotlej bo treba rešiti še precej problemov tako v materialnem kot v moralnem in psihološkem oziru. Tako se bo vez spomina lahko nadaljevala onstran groze, pozabljenja in odpuščanja.

Seveda pod pogojem, da bodo tisti, ki so bili pri koreninah zla, dotlej nehali pačiti njegovo podobo.

Marc Hillel

---

* Esesovski načrt je predvideval, naj bi v primeru, če bi se približali tem krajem Američani ali Rusi, zgnali jetnike iz taborišč Gusen I in II (kakšnih 40.000) v podzemeljsko tovarno letal, ki je obsegala 50.000 m². Eksplozija 25 ton dinamita, ki bi ga vnaprej razpostavili po hodnikih, naj bi pokončala tovarno z jetniki vred. Delegat Mednarodnega Rdečega križa je preprečil ta načrt in pripeljal v Gusen ameriške oklopnike. Ti so pomagali internirancem koncentracijskega taborišča Mauthausen, da so se osvobodili.

Korošci ali ne - mi smo tu za vse!

Posebno v „tednu varčevanja“ od 25. do 31. oktobra 1978

pričakujejo rojake in prijatelje naše domače

POSOJILNICE

Bilčovs, Borovlje, Celovec, Dobrla vas, Galicija, Glinje, Globasnica, Hodiše, Št. Jakob v Rožu, Št. Janž v Rožu, Kostanje, Kotmara vas, Ledince, Ločilo, Marija na Zilji, Pliberk, Podljubelj, Podravlje, Radiše, Sele, Škocijan, Škofiče, Šmarjeta v Rožu, Šmihel pri Pliberku, Štebenj pri Beljaku, Št. Tomaž, Velikovec, Vovbre, Ziljska Bistrica, Železna Kapla, Žvabek

ZVEZA SLOVENSKIH ZADRUG

Celovec, Pavličeva 5-7

in njena poslovalnica Beljak, Bambergergasse 10